

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повне найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
ДЕРЕВООБРОБНОЇ ГАЛУЗІ**

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти

групи ОПмз-21

Рекрут Тетяна Сергіївна

(підпис)

Керівник:

к.е.н., доцент

Талах Тетяна Анатоліївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу

допущено до захисту

«__» _____ 2025 р.

к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми:

Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

« ____ » _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

РЕКРУТ Тетяні Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Облік і аналіз витрат на підприємствах деревообробної галузі

Керівник роботи: Талах Тетяна Анатоліївна, к.е.н., доцент

затверджені наказом закладу вищої освіти від «27» грудня 2024 року №481/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 13 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань обліку та аналізу витрата підприємства, наукова література, посібники, статистичні довідники, первинні і зведені бухгалтерські документи, фінансова і статистична звітність за 2022-2024 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічна суть витрат деревообробних підприємств

1.2. Нормативне забезпечення обліку витрат

1.3. Наукові проблеми обліку та аналізу витрат деревообробних підприємств

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Статистична оцінка галузі деревообробки в Україні

2.2. Відображення в обліку і фінансовій звітності витрат деревообробних підприємств

2.3. Аналіз витрат на підприємствах галузі

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу:

1. Економічна суть поняття «витрати»
2. Нормативні акти з обліку витрат деревообробних підприємств
3. Проблеми обліку виробничих витрат промислового підприємства
4. Взаємозв'язок системи управління, аналізом та бухгалтерським обліком витрат
5. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств деревообробної галузі за видами економічної діяльності за 2013-2024 роки
6. Структура реалізованої продукції в деревообробній галузі України за основними КВЕД у 2024 році
7. Рахунки обліку витрат на ВКПП «Агропромтехцентр»
8. Динаміка обсягу витрат на виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність в Україні за 2014-2024 роки
9. Динаміка витрат ВКПП «Агропромтехцентр» за 2023-2024 роки
10. Удосконалення рахунків обліку витрат
11. Етапи аналітичної роботи щодо управління витратами

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Талах Т.А., доцент		
Розділ 2	Талах Т.А., доцент		
Розділ 3	Талах Т.А., доцент		
Нормоконтроль	Тлучкевич Н.В., доцент		
Консультант з ЕОМ	Нужна О.А., доцент		

7. Дата видачі завдання 7 листопада 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	до 07.11.2024 р.	
2	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 26.12.2024 р.	
3	Розділ 1	до 06.03.2025 р.	
4	Розділ 2	до 26.06.2025 р.	
5	Розділ 3	до 06.11.2025 р.	
6	Висновки	до 18.11.2025 р.	
7	Формування переліку джерел посилання	до 21.11.2025 р.	
8	Формування додатків	до 25.11.2025 р.	
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 28.11.2025 р.	
10	Нормоконтроль	до 02.12.2025 р.	
11	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 09.12.2025 р.	
12	Представлення кваліфікаційної роботи до захисту	до 13.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Рекрут Т.С.)

(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Талах Т.А.)

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Рекрут Т.С. Облік і аналіз витрат на підприємствах деревообробної галузі.
Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025. 77 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі досліджено економічну суть витрат та їх класифікацію, проведено оцінку нормативного забезпечення обліку витрат визначено основні наукові підходи до їх обліку і аналізу.

У другому розділі проведено статистичну оцінку деревообробної галузі в Україні, розкрито практичні аспекти та проблеми обліку витрат, проведено їх аналіз на деревообробних підприємствах.

У третьому розділі наведено пропозиції з удосконалення обліку і аналізу витрат на підприємствах деревообробної галузі, що спрямовані на підвищення облікової та аналітичної роботи.

Основний зміст роботи викладено на 62 сторінках. Робота містить 18 таблиць, 14 рисунків, перелік джерел посилання із 55 найменування та 5 додатків.

Результати роботи можуть бути використані в практичній діяльності підприємств галузі.

Ключові слова: облік, аналіз, витрати, класифікація витрат, деревообробне підприємство, собівартість, калькулювання.

ANNOTATION

Rekrut T. Accounting and analysis of costs at enterprises of the woodworking industry. Manuscript.

Qualification work of the master of the OP «Accounting and taxation» specialty 071 Accounting and taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025. 77 p.

Qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of references, appendices.

In the first section, the economic essence of costs and their classification is investigated, an assessment of the regulatory support for cost accounting is carried out, the main scientific approaches to their accounting and analysis are determined.

The second section provides a statistical assessment of the woodworking industry in Ukraine, reveals practical aspects and problems of cost accounting, and analyzes them at woodworking enterprises.

The third section provides proposals for improving accounting and analysis of costs at woodworking enterprises, aimed at improving accounting and analytical work.

The main content of the work is presented on 62 pages. The work contains 18 tables, 14 figures, a list of reference sources with 55 names and 5 appendices.

The results of the work can be used in the practical activities of enterprises in the industry.

Key words: accounting, analysis, costs, classification of costs, woodworking enterprise, cost price, calculation.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	13
1.1. Економічна суть витрат деревообробних підприємств	13
1.2. Нормативне забезпечення обліку витрат	18
1.3. Наукові проблеми обліку та аналізу витрат деревообробних підприємств	23
Висновки до розділу 1	35
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	37
2.1. Статистична оцінка галузі деревообробки в Україні	37
2.2. Відображення в обліку і фінансовій звітності витрат деревообробних підприємств	42
2.3. Аналіз витрат на підприємствах галузі	49
Висновки до розділу 2	53
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	55
Висновки до розділу 3	59
ВИСНОВКИ	60
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	63
ДОДАТКИ	70

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

МСФЗ	–	Міжнародні стандарти фінансової звітності
НП(С)БО	–	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку
ПКУ	–	Податковий кодекс України
ТМЦ	–	Товарно-матеріальні цінності
ТОВ	–	Товариство з обмеженою відповідальністю
ЦКУ	–	Цивільний кодекс України

ВСТУП

Актуальність теми. Лісова та деревообробна галузь економіки відіграє велике значення в економічній стабільності країни особливо в умовах війни, оскільки реалізація виробленої продукції дозволяє отримати суттєві надходження до бюджету, в тому числі валютну виручку, а також забезпечити певні потреби сил оборони країни. Рациональне використання лісових ресурсів є частиною економічно-соціальної та екологічної безпеки. Ефективна господарська діяльність підприємств деревообробної галузі забезпечується в тому числі належним управлінням витратами, їх оцінкою та оптимізацією. Особливість технологічного процесу велике значення витрат, а особливо виробничих для їх успішної роботи. Інформаційною основою управління витратами є належним чином впроваджений бухгалтерський облік на підприємстві. За таких умов необхідно забезпечити формування якісної, достовірної інформації про склад, величину та динаміку витрат, а також проведення відповідної аналітичної роботи для управління ними. Через це важливого наукового значення набуває дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку і аналізу витрат на деревообробних підприємствах.

Протягом останнього часу означені проблеми обліку стали предметом наукових досліджень багатьох вчених, серед яких: Акімова Т.В., Бабій В.Т., Глушач Ю.С., Кулініч Т.В., Ляшенко Г.П., Назаренко С.А., Скорнякова Ю.Б., Лукіна Д.В. та ін.

Питання щодо управління та аналізу витрат досліджувалися у наукових працях таких вчених як: Варава В.С., Григорова З.В., Дунська А.Р., Костецька Н.І., Лепетан І.М., Олійник Т.І., Плекан У.М., Стояненко І.В., Талах Т.А., Терещенко Е.Ю., та ін.

Незважаючи на наявність чисельних досліджень з обліково-аналітичного забезпечення витрат підприємства, додаткового дослідження та удосконалення вимагають питання узгодження класифікації витрат в бухгалтерському обліку, податковому законодавстві та аналітичній роботі, розробка документального

забезпечення окремих видів витрат, обґрунтування правильності відображення на рахунках обліку нетипових операцій, специфіки обліку і аналізу витрат саме на деревообробних підприємствах тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри обліку і аудиту ЛНТУ на тему «Розвиток обліково-аналітичного забезпечення формування та контролю звітних показників суб'єктів господарювання» (№д/р: 0123U100955, 2023-2025 рр.).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження та удосконалення теоретико-практичних основ обліку і аналізу витрат на деревообробних підприємствах.

Для реалізації поставленої мети в кваліфікаційній роботі магістра визначено наступні завдання:

- розкрити зміст поняття «витрати» та особливості діяльності деревообробних підприємств;
- оцінити нормативне забезпечення обліку витрат підприємства;
- виявити актуальні наукові проблеми з обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств деревообробної галузі;
- провести статистичну оцінку деревообробної галузі України;
- розкрити особливості відображення в обліку та фінансовій звітності витрат деревообробних підприємств;
- дослідити методику обліку витрат на підприємствах галузі;
- запропонувати шляхи удосконалення обліку та аналізу витрат на деревообробних підприємствах.

Об'єктом дослідження є облік і аналіз витрат деревообробних підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-практичні аспекти організації та методики обліку і аналізу витрат на деревообробних підприємствах в Україні.

Методи дослідження. В дослідженні використано методи систематизації та узагальнення – для уточнення змісту категорій витрати, види витрат, деревообробні підприємства та інші, законодавчо-нормативного забезпечення

обліку витрат підприємств деревообробки; аналізу та порівняння – для оцінки стану галузі та діяльності підприємств, обліку на них; синтезу та аналогії – при дослідженні особливостей системи обліку та аналізу витрат; системний підхід – для знаходження напрямків удосконалення теоретичного, документального та методичного забезпечення обліку і аналізу витрат на деревообробних підприємствах.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці, матеріали науково-практичних конференцій, автореферати дисертаційних досліджень, нормативні акти, професійні видання, статистичні дані та довідники, інформаційні видання та Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:
набуло подальшого розвитку:

- уточнено трактування поняття витрати для обліково-аналітичних цілей в контексті національних та міжнародних стандартів обліку, що дозволило під витратами вважати зменшення активів у вигляді їх вибуття чи амортизації, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. Це дозволяє наблизити розуміння витрат за національними та міжнародними стандартами обліку;

- обґрунтування необхідності розробки та затвердження методичних рекомендацій з обліку собівартості та калькулювання продукції промислових підприємств, які б включали наступні розділи: поняття та визнання витрат, склад витрат за елементами, порядок розподілу непрямих витрат, формування планової собівартості продукції, методи обліку витрат та їх вплив на собівартість, типові статті калькуляції продукції, поведінка витрат;

- оптимізація відображення на рахунках обліку формування витрат шляхом поділу синтетичного рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» на два субрахунки: 911 «Змінні загальновиробничі витрати» та 912 «Постійні загальновиробничі витрати», доповнення рахунки з обліку адміністративних

витрат та витрат на збут відповідними субрахунками, що дозволить покращити інформаційну основу для аналітичних розрахунків та управлінських рішень тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці документального забезпечення обліку витрат, обґрунтуванні оптимальної методики витрат на деревообробних підприємствах.

Особистий внесок. Кваліфікаційний робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Під час виконання кваліфікаційної роботи магістра було використано інструменти штучного інтелекту для редагування та форматування тексту при здійсненні теоретичних та прикладних досліджень обліку та аналізу витрат деревообробних підприємств виключно як допоміжний засіб для пошуку ідей, уточнення формулювань та опрацювання літератури. Всі твердження, висновки, результати дослідження, розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору та ґрунтуються на власному аналізі, а отримані результати від генеративного ШІ були перевірені на достовірність та відповідність академічній доброчесності.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення кваліфікаційної роботи представлені та апробовані на XVII Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених та здобувачів освіти «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки» (м. Луцьк, 7 листопада 2025 р., Луцький національний технічний університет).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи магістра висвітлено автором в опублікованих тезах доповіді на міжнародній науково-практичній конференції.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків. Загальний обсяг роботи становить 77 сторінок друкованого тексту, в тому числі 18 таблиць на 26 сторінках і 14 рисунків на 10 сторінках. Робота містить 5 додатків на 8 сторінках, перелік джерел посилання включає 55 найменування на 7 сторінках.

У вступі роботи наведено актуальність теми проведеного дослідження, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення результатів дослідження, подано структуру кваліфікаційної роботи.

У першому розділі вивчено зміст економічних понять по темі дослідження: витрати, види витрат, деревообробна галузь, деревообробні підприємства, проведено оцінку нормативного забезпечення та наукових проблем з обліку витрат на підприємствах деревообробки.

У другому розділі проведено статистичну оцінку діяльності деревообробних підприємств та галузі в цілому, виявлено практичні особливості обліку і аналізу витрат підприємств деревообробки, визначено існуючі проблеми.

У третьому розділі запропоновано шляхи удосконалення обліку і аналізу витрат на підприємствах деревообробної галузі в частині документального, методичного та нормативного забезпечення.

У висновках наведено результати проведених наукових досліджень, пропозиції щодо удосконалення обліку і аналізу витрат на деревообробних підприємствах.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічна суть витрат деревообробних підприємств

Досягнення високих показників діяльності, максимізації прибутку та забезпечення ефективності діяльності неможливо без ефективного управління витратами на підприємстві. Категорія «витрати» є ключовою в системі бухгалтерського та управлінського обліку, оподаткування, економіки, менеджменту, фінансах, що потребує їх належного теоретичного обґрунтування й уточнення з врахуванням потреб сучасної практики.

В табл. 1.1 наведемо трактування поняття «витрати» в економічній літературі та нормативних актах.

Таблиця 1.1. – Економічна суть поняття «витрати»

Джерело	Економічна суть поняття «витрати»
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [1]	«зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [1]
Концептуальна основа фінансової звітності [2]	«зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам» [2]
Бабій В.Т. [3]	«є сукупністю факторів, які впливають на діяльність підприємства і в подальшому спричиняють зниження економічних вигод» [3 с.418]
Ляшенко Г.П., Овсяннікова В.І. [4]	«вартість ресурсів, що використовує підприємство для здійснення фінансово-господарської діяльності» [4]
Педченко Н.С., Тітенко Л.В., Мілька А.І., Артюх-Пасюта О.В., Тітенко Ю.А. [5]	«кількість використаних ресурсів, що були задіяні у процесі діяльності підприємства та відтворені в грошовому вимірнику для отримання прибутку, а також нарощення зобов'язань перед кредиторами та бюджетом» [5, с. 34]

Джерело: сформовано автором на основі джерел [1-5].

Акімова Т.В. вважає, що «з точки зору організації достовірного обліку виробничих витрат на підприємстві з метою управління ними та формування виробничої собівартості продукції слід враховувати як бухгалтерський, так і ресурсний підхід до формування виробничих витрат» [6].

Схожої точки дотримується Бабій В.Т. [3] та відзначає нормативний, ресурсний та управлінський підхід до трактування витрат.

На нашу думку, для обліково-аналітичних цілей варто використовувати визначення з вітчизняного стандарту обліку доповнене частиною формулювання з Концептуальної основи, витрати – це зменшення активів у вигляді їх вибуття чи амортизації, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Важливою складовою в розумінні категорії витрати є їх класифікація. Для бухгалтерського обліку поділ витрат на види важливий з точки зору вибору документального забезпечення, рахунків для відображення обліку, розподілу, оподаткування та ін.

В науковій літературі знаходимо різні підходи щодо класифікації витрат. Професор Педченко Н.С. подає класифікацію витрат за ознаками наведеними в таблиці 1.2.

Узагальнена вченими Акімовою Т.В., Распоповою Ю.О. та Волященко І.О. [6] класифікація витрат наведена в додатку А.

Ляшенко Г.П., Овсяннікова В.І. (додаток Б) визначають наступні класифікаційні ознаки поділу витрат:

- економічні витрати;
- статті калькуляції;
- залежність від обсягу виробництва;
- складність витрат;
- техніко-економічні витрати;
- кругообіг коштів;

періодичність витрат;
об'єкт управління [4].

Таблиця 1.2. – Класифікаційні ознаки витрат

Ознаки	Види
За впливом на фінансові результати	Невичерпані
	Вичерпані
За відношенням до періоду виробництва	Витрати на продукцію
	Витрати за період (діяльність)
За способом віднесення на собівартість продукції	Прямі
	Непрямі
За відношенням до технологічного процесу	Основні
	Накладні
За сферою виникнення	Виробничі
	Невиробничі
За відношенням до обсягу виробництва	Постійні
	Змінні
Залежно від впливу на прийняття рішень	Релевантні
	Нерелевантні
Для оцінювання різних альтернативних варіантів рішень	Дійсні (реальні)
	Можливі (уявні)
За способом визначення собівартості додаткової одиниці продукції	Маржинальні
	Середні
За ступенем контролю і регулювання	Контрольовані (регульовані)
	Неконтрольовані (нерегульовані)

Джерело: [4, с. 33].

Відсутність уніфікованих підходів до класифікації витрат, їх розрізненість вимагає передусім вибору класифікації, яка безпосередньо стосується та використовується в обліку та оподаткуванні. На нашу думку варто виділяти наступні види витрат:

- по відношенню до господарської діяльності – виробничі та невиробничі;
- за видами діяльності – від основної, іншої операційної, фінансової та інвестиційної діяльності;
- за елементами операційних витрат – матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація та інші операційні витрати;
- за способом віднесення на собівартість продукції – прямі та непрямі;
- від характеру зв'язку з обсягом виробництва – змінні та постійні.

«З точки зору економіки підприємства та практики вітчизняних підприємств, фактори зниження витрат виступають як важливий аспект стратегічного управління, оскільки вони безпосередньо впливають на прибутковість та конкурентоспроможність підприємства. Ці фактори можуть бути класифіковані як організаційні, технічні, економічні та природні умови, які взаємодіють між собою та визначають загальний рівень витрат виробничо-господарської діяльності підприємства» [7, с. 210].

Для розкриття поставлених в роботі завдань варто розглянути діяльність деревообробних підприємств. Відповідно до цієї галузі економіки відносяться наступні КВЕД.

«До лісової і деревообробної галузі тут буде віднесено (в кодах за КВЕД-2010):

по-перше, деревообробний комплекс зі складу переробної промисловості, тобто виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність (16+17+18), що у свою чергу об'єднує лісопильне та стругальне виробництво (16.1), виготовлення виробів з деревини, корка, соломки (16.2), виробництво паперової маси, паперу та картону (17.1), виготовлення виробів з паперу та картону (17.2), поліграфічну діяльність, тиражування записаної інформації на паперових носіях (18.1),

по-друге, виробництво меблів (насамперед з дерева та похідних з деревини матеріалів) (31), а також, по-третє, ту складову, після якої відбуваються всі роботи в названих вищепідгалузях, а саме – лісозаготівлі (02.2). До даного галузевого комплексу не включено лісові господарства, оскільки до їх безпосередніх обов'язків не належить переробка вирощуваного лісу (деревини)» [8, с. 168].

При дослідженні обліку і аналізі витрат деревообробних підприємств варто також враховувати відмінності факторів інноваційного розвитку в українських деревообробних підприємствах та в країнах ЄС (табл. 1.3).

Таблиця 1.3. – Порівняння факторів інноваційного розвитку в українських деревообробних підприємствах та в країнах ЄС

Група факторів	Україна	Країни ЄС (приклади: Польща, Фінляндія, Швеція)
Економічні	Висока залежність від експорту сировини; коливання валют	Висока додана вартість продукції; стабільні податкові умови
Технологічні	Обмежена автоматизація, застаріле обладнання	Використання «розумних фабрик», роботизованих ліній [6]
Екологічні	Низький рівень впровадження FSC-сертифікації	Повна сертифікація, акцент на відновлюваних матеріалах [8]
Організаційні	Недостатня інтеграція з європейськими мережами постачання	Потужні кластери деревообробки, центри розробок та досліджень
Маркетингові	Слабка міжнародна промоція бренду	Активна участь у виставках, брендинг «еко-якості»

Джерело: [9].

Проведена вченими оцінка галузевих проблем і перспектив дала можливість виділити такі «механізми вирішення проблем розвитку потенціалу ринку лісо- і деревообробної промисловості:

1. стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування у сфері виробництва спеціальних технічних засобів для переробки деревини шляхом субсидування відсоткової ставки за кредитами та лізинговими операціями фінансових організацій; часткового гарантування кредитів; надання сервісної підтримки ведення бізнесу;

2. стимулювання розвитку інноваційного підприємництва в деревообробній сфері;

3. вдосконалення інституційного забезпечення модернізації галузі шляхом поширення інноваційної екосистеми;

4. впровадження системи державного гарантування інвестицій для зменшення рівня фінансового ризику та відновлення довіри інвесторів, які можуть бути залучені до створення спільних виробничих потужностей з переробки деревини на території України;

5. надання грантової підтримки, в тому числі інноваційних грантів, для суб'єктів інноваційного підприємництва у деревообробній промисловості, особливо у сфері раціонального використання відходів;

6. просування експорту продукції з деревини з високою часткою доданої вартості за допомогою налагодження співпраці підприємств-експортерів з профільними міністерствами; зустрічі експортерів у форматі B2B; організація центру допомоги експортерам;

7. застосування ефективних важелів зовнішньоторговельного регулювання: впровадження заходів щодо зниження мита на імпордне обладнання та комплектуючі» [8, с. 127].

Проведене визначення економічної суті та видів витрат, окремих особливостей діяльності деревообробних підприємств дозволить більш ґрунтовано дослідити теоретичні та практичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління витрати в галузі.

1.2. Нормативне забезпечення обліку витрат

Нормативні акти визначають організацію та методику обліку витрат та є основною для їх подальшого планування та аналізу. Різноманіття видів витрат від господарської та негосподарської діяльності, різні підходи до їх визнання та оцінки, прямий вплив на формування та оподаткування фінансових результатів, прибутків та збитків, певна невизначеність документального оформлення окремих витрат роблять дослідження нормативного регулювання надзвичайно важливим.

Визначальним фактором функціонування системи бухгалтерського обліку витрат як основи для їх управління на сучасних підприємствах є їх належне нормативне забезпечення. Нормативно забезпечення обліку – це сукупність правових актів різних гілок влади та підприємства, які забезпечують ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Основне завдання обліку забезпечити достовірне відображення інформації про витрати підприємства у фінансовій звітності для використання в управлінні та оподаткуванні фінансових результатів підприємства, що потребує відповідного нормативного регулювання.

Нормативному забезпеченню обліку витрат притаманна класична та описана в економічній літературі класична багаторівнева система регулювання:

I рівень – законодавчі акти (Закони та кодекси, затверджені Верховною Радою України,

II рівень – підзаконні нормативні акти (нормативні документи Мінфіну України, Державної служби статистики України, Державної податкової служби України, Національного банку України та інших відомств, які зареєстровані в Міністерстві юстиції України);

III рівень – нормативні акти, які носять рекомендаційний характер;

IV рівень – розпорядчі документи підприємства, що визначають його облікову політику, наприклад, наказ про облікову політику.

В таблиці 1.4 наведемо основні нормативні акти з обліку і відображенні у фінансовій звітності витрат деревообробних підприємств в Україні, що розкривають основу їх проведення та складання.

Таблиця 1.4. – Нормативні акти з обліку витрат деревообробних підприємств

Назва нормативного акту	Короткий зміст
1	2
Цивільний кодекс України [10]	Передбачає, що «Цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників» [10]. Однією із вимог визнання діяльності господарською, а відповідно з нею і витрат є наявність підписаних договорів, складання та реалізація яких передбачена цим кодексом. Кодекс розкриває зміст правовідносин суб'єктів господарювання, внаслідок яких виникають витрати.
Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [11]	«Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства» [11].

Продовження таблиці 1.4

1	2
<p>Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV [12]</p>	<p>«Визначає основні принципи, правові засади державного регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств, зокрема принципи визнання доходів, витрат та фінансових результатів, а також складання фінансової звітності, здійснення інвентаризації. Подає витрати як зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)» [12].</p>
<p>Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Мінфіну України від 24.05.1995 р. №88 [13]</p>	<p>«Встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської звітності підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями (крім банків) незалежно від форм власності, установ та організацій, основна діяльність яких фінансується за рахунок коштів бюджету» [13]</p>
<p>Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджене наказом Мінфіну України від 30.11.1999 р. №291 [14]</p>	<p>«Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб, зокрема:</p> <p>Рахунок 23 «Виробництво», який призначений для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг).</p> <p>Рахунок 91 «Загальновиробничі витрати», на якому ведеться облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування.</p> <p>На рахунку 92 «Адміністративні витрати» відображаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства.</p> <p>На рахунку 93 «Витрати на збут» ведеться облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг.</p> <p>На рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут».</p> <p>На рахунку 95 «Фінансові витрати» ведеться облік витрат на проценти та інших витрат підприємства, пов'язаних із запозиченнями.</p> <p>На рахунку 96 «Втрати від участі в капіталі» ведеться облік втрат від зменшення вартості інвестицій, облік яких ведеться за методом участі в капіталі, що виникають в процесі інвестиційної діяльності підприємства» [14].</p>

Продовження таблиці 1.4

1	2
	<p>«На рахунку 97 «Інші витрати» ведеться облік витрат, що виникають в процесі діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з виробництвом або реалізацією основної продукції (товарів) та послуг. На рахунку 98 «Податок на прибуток» ведеться облік суми витрат з податку на прибуток, яка складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу і визначається відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» [14].</p>
<p>НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Мінфіну України від 07.02.2013 р. №73 [15]</p>	<p>«Визначаються мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Норми цього Національного положення (стандарту) застосовуються до фінансової звітності і консолідованої фінансової звітності юридичних осіб (далі – підприємства) усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ), які зобов'язані подавати фінансову звітність згідно із законодавством. Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)» [15].</p>
<p>НП(С)БО 16 «Витрати», затверджене наказом Мінфіну України від 29.11.1999 р. №290 [1]</p>	<p>«Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності. Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат. До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати» [29].</p>

Джерело: систематизовано автором.

Нормативним документом, який регламентує порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку руху товарів є Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку (далі – Інструкція 291).

Провівши аналіз наведених в додатку нормативних актів, які розкривають основні питання визнання, оцінки, відображення в обліку та звітності інформації про витрати підприємства можемо зробити висновок про їх загальну відповідність потребам практики.

При цьому існують окремі проблемні питання нормативного забезпечення обліку витрат:

- 1) відсутні вимоги щодо калькування промислової продукції;
- 2) внаслідок відміни багатьох нормативних актів має місце недостатність затверджених первинних документів з обліку окремих видів активів та зобов'язань. Це пояснюється відсутність затверджених типових або рекомендованих форм первинних документів, затверджених чинними нормативними актами (наприклад зі списання сировини та матеріалів, палива, руху матеріалів у виробництві, розподілу непрямих витрат);
- 3) відсутність рекомендованої методики визнання та розподілу загальновиробничих витрат, в тому числі встановлення бази розподілу, нормальної потужності підприємства тощо. Існує потреба доповнити НП(С)БО 16 додатками з прикладами розподілу загальновиробничих витрат.

На сьогодні, існує необхідність розробки та затвердження методичних рекомендацій з обліку собівартості та калькулювання продукції промислових підприємств, які б включали:

1. Поняття та визнання витрат.
2. Склад витрат за елементами.
3. Порядок розподілу непрямих витрат.
4. Формування планової собівартості продукції.
5. Методи обліку витрат та їх вплив на собівартість.
6. Типові статті калькуляції продукції.
7. Поведінка витрат.

Такий документ повинен бути рекомендаційного характеру, оскільки маємо місце з різними видами продукції та калькуляції. Це дозволить більш ефективно управляти витратами, підвищити економічну та податкову безпеку тощо.

1.3. Наукові проблеми обліку та аналізу витрат деревообробних підприємств

«Дослідження теоретичних, методичних, організаційних та практичних проблем обліково-аналітичного забезпечення управління витрат на виробництво промислових підприємств є одним із центральних в економічній науці. Незважаючи на велику кількість відповідних наукових праць з означених питань є необхідність постійного коригування завдань, методів та способів обліку і аналізу під впливом сучасних викликів глобального та національного характеру, змін законодавства чи напрямків розвитку економіки» [16, с. 432].

Важливим є «встановлення актуальних практичних проблем обліку витрат з огляду на те, що витрати визначають:

- прибутковість підприємства;
- ефективність діяльності;
- величину податку на прибуток та інше» [16, с. 432].

Дослідження наукових праць з обліку витрат промислових підприємств показує достатньо різноманітний склад наукової проблематики (додаток В).

«Важливим елементом нормативної організації обліку витрат у вітчизняній обліковій практиці є також принцип нарахування, що задекларований статтею 4 Закону України № 996-XIV, відповідно до якого «доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів» [18].

Назаренко С.А., Фейш М.О. вважають, що «в основі організації обліку витрат на виробництво лежать наступні принципи:

- документування витрат і повне їхнє відображення на рахунках обліку виробництва;
- незмінність прийнятої методології обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції протягом року;
- своєчасне, повне і правильне віднесення витрат і доходів до звітних періодів;

- групування витрат за об'єктами обліку і місцями їхнього виникнення;
- погодженість об'єктів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, показників обліку фактичних витрат з нормативними, плановими;
- доцільність витрат, що відносяться до виготовлення визначеної продукції;
- здійснення оперативного контролю за витратами виробництва і формуванням собівартості продукції;
- регламентація складу собівартості продукції» [20, с. 88].

На думку Скорнякової Ю.Б. та Лукіної Д.В. «організація системи обліку витрат на виробництво та формування продукції має бути представлена такими складовими як:

- облік витрат за центрами відповідальності первинного використання ресурсів виробництва;
- розподіл та перерозподіл елементів витрат за напрямками відповідно до особливостей технологічного процесу та організаційної структури виробництва;
- облік витрат за центрами та відповідальними особами;
- визначення собівартості випущеної продукції;
- визначення собівартості окремих видів продукції (об'єктів витрат)» [18].

Частина вчених приділяють значну та обґрунтовану увагу питанням дослідженню собівартості продукції як складової обліку та управління витратами. Так на думку Глушач Ю.С. та Фальченко О.О. «розрахунок собівартості продукції в управлінні витратами будь-якого підприємства є ключовим фактором, оскільки він не просто визначає фактичну вартість продукту, але й є інструментом, який в ринкових умовах може забезпечити зростання прибутку організації» [17].

Зазначені вчені подають характеристику вітчизняних та зарубіжних методів обліку витрат та калькулювання собівартості продукції, що наведені в додатку Г.

Складною методологічною та практичною проблемою є розподіл витрат, розкриття методів обліку в обліковій політиці, що виступає відповідно важливим предметом дослідження у працях вчених. «Проблемні елементи так званої

облікової політики, що мають бути адекватно обрані та впроваджені з метою формування якісної облікової інформації насамперед щодо собівартості окремих об'єктів витрат. Йдеться про такі елементи облікової політики виробничого підприємства як:

- розподіл витрат виробництва на прямі та непрямі (загальновиробничі);
- розподіл загальновиробничих витрат на змінні та постійні;
- вибір та відповідне обґрунтування бази розподілу загальновиробничих витрат;
- обґрунтування обсягів нормальної потужності та ставки розподілу постійних загальновиробничих витрат за нормальної потужності» [18].

Варто на практиці враховувати твердження вчених, що «з одного боку збільшення частки витрат виробництва, які обліковуються як прямі, підвищує якість визначення собівартості окремих об'єктів витрат, адже розподіл загальновиробничих витрат у будь-якому випадку дещо викривлює собівартість окремих об'єктів витрат. Але з іншого боку, облік певних видів витрат як прямих потребує істотних додаткових витрат на облікові дії як такі, що є економічно недоцільним, а деякі витрати взагалі не можуть бути логічно пов'язані із окремими об'єктами витрат, а лише із діяльністю окремого виробничого структурного підрозділу (цеху, ділянки тощо)» [18]. Ми також вважаємо, що є практична проблема виділення прямих витрат, їх документального відображення та проведення в спеціалізованих бухгалтерських програмах.

Бабій В.Т. до основних «аспектів організації витрат операційної діяльності підприємства відносить:

1. Обґрунтування способу впровадження системи бухгалтерського обліку.
2. Встановлення складових облікової політики, які стосуються операційних витрат.
3. Визначення форми подання облікової інформації, пов'язаної з витратами.
4. Налагодження системи документообігу в межах підприємства.

5. Упорядкування механізму відображення витрат на рахунках бухгалтерського обліку та методів розподілу витрат за об'єктами калькулювання» [3, с. 420].

«Доцільним є чітке розмежування прямих і непрямих витрат, а також закріплення методологічного підходу до формування собівартості продукції чи послуг. У структурі облікової політики визначаються також порядок списання витрат, принципи розподілу загальновиробничих витрат і правила обліку витрат майбутніх періодів, що сприяє забезпеченню методологічної єдності в обліку та підвищенню рівня достовірності аналітичної інформації» [3, с. 420].

На основі проведеного дослідження наукових здобутків вчених та практики ведення обліку на деревообробних підприємствах та розвитку галузі в цілому визначимо актуальні проблеми обліку виробничих витрат деревообробного підприємства (рисунок 1.1).

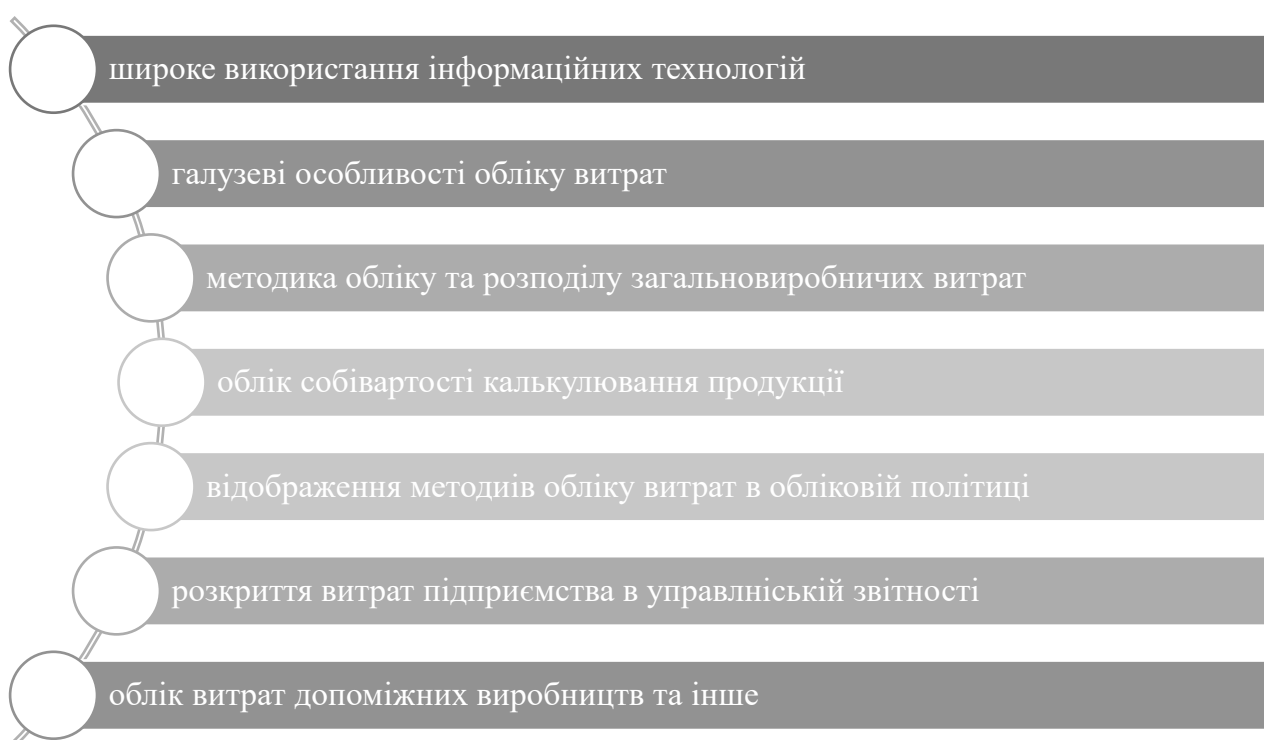

Рисунок 1.1 Проблеми обліку виробничих витрат промислового підприємства

Джерело: власна розробка автора.

Комплексний підхід до вирішення наведених вище проблем обліку дозволить спростити роботу облікового працівникам, підвищити якість та

достовірність облікової інформації про витрати підприємства та відповідних показників фінансової і податкової звітності, дозволити управлінському персоналу приймати виваженні управлінські рішення та в загальному підвищити ефективність управління суб'єктами господарювання.

Достовірною та якісною інформацією, отриманою за допомогою бухгалтерського обліку є основою для управління витратами та проведення їх аналізу. В таблиці 1.5 наведемо трактування поняття «управління витратами».

Таблиця 1.5. – Трактування поняття «управління витратами»

Джерело	Управління витратами
Пилюпенко А.А. [21]	«система принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, заснована на використанні об'єктивних економічних законів відносно формування й регулювання витрат, забезпечення ефективного використання ресурсів і капіталу підприємства в різних видах його діяльності відповідно до стратегічних та поточних цілей розвитку» [21, с. 40]
Квасницька Р.С. [22]	«цілісна система організаційно-функціонального забезпечення та методичного інструментарію впливу на процес щодо здійснення витрат, що включає управлінські дії, метою яких є одержання підприємством високого позитивного фінансового результату його діяльності» [22, с. 53]
Колісник Г.М., Шулла Р.С., Левкулич В.В. [19]	«сучасний управлінський інструмент, що дає змогу аналізувати, за рахунок яких операцій отримано відповідні результуючі показники. Також необхідно відмітити, що стратегічне управління витратами та формування відповідної системи інформаційно-аналітичного забезпечення є важливими прикладними сферами для такого нового феномену в управлінській науці як бізнес-консалтинг» [19, с. 66]
Костецька Н.І. [23]	«певна послідовність виконуваних дій, зокрема: розроблення, прийняття і реалізація рішень щодо формування величини і структури витрат, а також контроль за їхнім виконанням. Управління витратами є важливою складовою в системі управління підприємством і має бути узгоджено із усіма іншими елементами цієї системи» [23].
Лепетан І.М., Гайворонюк О.О. [24]	«процес цілеспрямованого управління витратами за типом і місцем розташування, безперервний моніторинг рівня витрат і стимулювання їх скорочення» [24]

Джерело: складено на основі [19; 21-24].

Лепетан І.М., Гайворонюк О.О. подає такі елементи системи управління витратами: планування, нормування, облік, калькулювання, економічний аналіз, контроль, регулювання та прогнозування витрат [24].

На думку вчених «система управління витратами включає в себе три взаємопов'язаних напрями:

- забезпечення обліку витрат;
- управління витратами;
- розробка заходів з їх оптимізації» [20, с. 86].

При цьому прослідковується прямий зв'язок між обліком, управлінням та аналізом витрат (рисунок 1.2).

Організація планування і нормування витрат з урахуванням виробничо-економічного потенціалу і ділової активності	Витрати	Забезпечення оптимального рівня витрат, відповідного виробничо-економічному потенціалу та рівню ділової активності
Формування відомостей про фактичні витрати в межах норм і відхилень від норм		Забезпечення ефективності використання нематеріальних активів і елементів
Калькулювання собівартості виготовленої сировини і матеріалів, виробленої і реалізованої продукції		Забезпечення ефективності використання матеріально-виробничих ресурсів
Аналіз витрат		Зниження витрат при зберіганні і продажу продукції
Контроль витрат		Забезпечення високої якості продукції при оптимальному рівні витрат
Формування заходів, спрямованих на оптимізацію витрат		Оптимізація витрат, пов'язаних з реалізацією продукції

Рисунок 1.2 Взаємозв'язок системи управління, аналізом та бухгалтерським обліком витрат

Джерело: [20, с. 86].

На рисунку 1.3 наведемо модель інформаційного забезпечення системи управління витратами, яка визначає джерела інформації, порядок формування облікової та аналітичної інформації про витрати, необхідної для прийняття управлінських рішень.

На думку Терещенко Е.Ю., Стояненко І.В., Варави В.С. «як основний інструмент управління, аналіз зобов'язаний надавати повну, детальну,

достовірну, оперативну, безперервну інформацію про витрати підприємства» [25].

Рисунок 1.3 Модель інформаційного забезпечення системи управління витратами

Джерело: [24].

Вчені зазначають, що «управління витратами орієнтоване на досягнення мети управління, тобто на практичний кінцевий результат підприємства – отримання прибутку» [4]. Однак не можемо погодитися повністю з таким твердженням, оскільки управління витратами на сьогоднішній день має враховувати й інші фактори – екологічний, соціальний, податковий та інші.

В контексті управління витратами та аналізу виняткового значення набуває саме дослідження облікового забезпечення витрат як інформаційної основи для управління. «Основними передумовами управління витратами є такі напрями:

1. Оперативне отримання інформації про витрати, адже дуже важливо отримання даних про витрати на всіх етапах виробничого процесу. Це дозволяє швидко реагувати на зміни, вносити необхідні корективи та оптимізувати процеси, що сприяє зменшенню витрат та підвищенню виробництва.

2. Відповідність системи обліку цілям управління. Система обліку має бути спрямована на задоволення потреб управління. Це включає надання точної та актуальної інформації, яка необхідна для прийняття управлінських рішень. Важливо, щоб система обліку була налаштована таким чином, щоб інформація про витрати була зрозумілою для керівників на різних рівнях управління.

3. Критерій точності під час обчислення собівартості продукції. Важливо не лише точно визначити всі витрати, але й правильно їх віднести до конкретних видів продукції. Це допоможе уникнути помилок у калькуляції собівартості та забезпечить більш точну оцінку фінансових результатів виробництва.

4. Розподіл непрямих витрат. Основну увагу слід приділити правильному розподілу непрямих витрат, які не можуть бути прямо віднесені до конкретного виду продукції. Складання нормативних калькуляцій та організація контролю за їх дотриманням допоможе забезпечити точність обліку та контроль за витратами.

5. Виявлення відхилень до або під час виробничого процесу. Виявлення відхилень від запланованих показників ще до або під час виробничого процесу дозволяє менеджерам попереджати виробничі втрати. Це має велике значення для мобілізації резервів виробництва та підвищення його ефективності, оскільки дозволяє оперативно реагувати на проблеми та вживати заходів для їх усунення.

6. Взаємозв'язок між величиною витрат і відповідальними особами. Важливо встановити чіткий зв'язок між витратами та відповідальними за них особами. Це можливо за умов обліку витрат за центрами відповідальності, що забезпечує контроль за витратами та сприяє підвищенню ефективності

управління. Центри відповідальності дозволяють більш точно визначати витрати та контролювати їх відповідно до поставлених цілей підприємства» [26].

«Ефективне здійснення господарської діяльності підприємства зумовлює постійну необхідність аналізу процесу формування витрат із метою їх мінімізації та максимізації прибутку» [22, с. 30]. Для реалізації визначеного функціоналу аналізу витрат вчені систематизували вимоги до вимог до формування інформаційно-аналітичної бази витрат підприємства (додаток Д).

Колектив авторів Колісник Г.М., Шулла Р.С., Левкулич В.В. [19] розглядають процес обліково-аналітичного забезпечення управління витратами в стратегічній площині. «Особливість стратегічного управління витратами полягає в орієнтації управлінського впливу на структурні зміни в складі витрат підприємства, на підставі чого можна розробити узагальнену стратегію, орієнтовану на досягнення стійкої конкурентної переваги» [14, с. 66]. Вчені зображають систему інформаційно-аналітичного забезпечення управління витратами у вигляді процесу (рисунок 1.4).

Рисунок 1.4 Обліково-аналітичне забезпечення в управлінні витратами підприємства

Джерело: [14].

З рисунку бачимо напрямок інформаційних потоків при прийнятті управлінських рішень при управлінні витратами та прямий взаємозв'язок планування, обліку, аналізу, контролю тощо.

Квасницька Р.С. узагальнює «основні принципи управління витратами підприємства:

- системно-комплексного підходу до управління витратами, що дозволяє виконувати всі функції управління витратами при здійсненні аналізу складу, обсягу витрат та чинників, які впливають на них в комплексній їх взаємодії;

- між суб'єктного зворотного зв'язку, що уможливорює корегування управлінських рішень щодо зниження або оптимізації витрат підприємства, а отже і розробку заходів з ефективною реалізацією цих рішень;

- резервування ресурсів, що сприяє забезпеченню гнучкості та безперервності виробництва через формування необхідних резервів виробничої потужності та кваліфікованої робочої сили;

- безперервності управління витратами на виробництво та реалізацію конкретного продукту (виробу), що передбачає управлінські дії на всіх стадіях життєвого циклу виробу;

- економічної обґрунтованості та достовірності інформації про витрати підприємства без істотних помилок та перекручень відповідних показників, що можуть вплинути на процес прийняття управлінських рішень щодо управління витратами, який досягається шляхом організації належної системи внутрішнього контролю на підприємстві;

- адекватності результатів управлінських дій щодо витрат підприємства, що забезпечує відповідність оціночних характеристик витрат реальному стану їх здійснення для прийняття стратегічно правдивих рішень з метою їх оптимізації;

- самостійності, що виявляється у реальній можливості вибору управлінських дій щодо витрат підприємства на основі визначення напрям діяльності, постачальників, покупців, обсягів виробництва та цін реалізації» [12, с. 52-53].

Бержанір І.А. зазначає, що «основними завданнями аналізу матеріальних витрат як важливої складової частини собівартості є:

- визначення та вимірювання впливу окремих груп чинників на відхилення витрат від плану та їх зміна у порівнянні з минулим роком;

виявлення резервів економії матеріальних витрат та напрямів їх мобілізації собівартості є:

- визначення та вимірювання впливу окремих груп чинників на відхилення витрат від плану та їх зміна у порівнянні з минулим роком;

- виявлення резервів економії матеріальних витрат та напрямів їх мобілізації» [21, с. 38].

Автор також підсумовує, що «аналізуючи витрати за елементами, можна оцінити зміни, що відбулись у структурі витрат підприємства у порівнянні з бізнес-планом, проаналізувати динаміку структури витрат, визначити галузеві особливості діяльності підприємства, а також розглянути напрями зниження собівартості тощо» [21, с. 40].

«Важливою частиною цього процесу є аналіз фактичних витрат порівняно з плановими показниками та критеріями, виявлення факторів впливу та визначення резервів зниження собівартості продукції (робіт, послуг). Цей процес дозволяє ідентифікувати основні складові витрат, розподілити їх за функціональними областями та визначити їх вплив на фінансові результати. Такий аналіз є основою для подальшого прийняття рішень щодо оптимізації витрат» [24].

Взагалі, аналіз витрат є невід'ємною складовою управління витратами підприємства. Григорова З.В., Кваско А.В. зазначають, що «аналіз витрат дозволяє дослідити доцільність і раціональність їх здійснення, визначити фактори, що на них впливають, резерви зниження витрат та напрями їх оптимізації, а також забезпечити інформаційну базу для планування та прийняття управлінських рішень» [27, с. 19]. Основні методи, що використовуються в аналізі витрат наведені в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6. – Методи аналізу витрат

Назва методу	Характеристика методу
Статистичні	Порівняння даних щодо обсягу витрат звітного періоду з попереднім або базисним періодом, групування показників, дослідження структури і структурних зрушень, оцінка впливу окремих факторів на динаміку витрат, ланцюгові підстановки, теорія рядів динаміки, індексний і балансний методи.
Економіко-математичні	Кореляція і регресійний аналіз, теорія масового обслуговування, лінійне і динамічне програмування і мережеві методи.
Розрахунково-аналітичні	Детальне вивчення умов господарської діяльності підприємства, виявлення закономірностей і всіх причинно-наслідкових зв'язків, що утворюються в процесі формування даних показників. Враховує як кількісні, так і якісні параметри.
CVP-аналіз (Cost-Volume-Profit)	Визначення оптимального співвідношення між перемінними і постійними витратами, ціною і обсягом виробництва продукції. Дозволяє визначити обсяг продажу, за якого досягається беззбитковість виробництва та реалізації продукції.
Аналіз вигід і витрат / Cost-Benefit Analysis	Дозволяє здійснити грошову оцінку вигід і витрат, пов'язаних з кожним альтернативним проектом і дає змогу обрати оптимальний з них.
Contribution Analysis	Дозволяє оцінити вплив прямих і змінних витрат на чистий прибуток підприємства, визначити як працюють окремі бізнес-напрямки або продукти, шляхом порівняння маржі їх вкладу за абсолютним розміром і у відсотках.
Функціонально вартісний аналіз / Value Management або Value Analysis	Системне дослідження виробів, процесів, структур тощо, яке спрямоване на оптимізацію співвідношення між їх споживчими властивостями товару і витратами ресурсів на досягнення цих властивостей протягом життєвого циклу досліджуваного об'єкта. Дозволяє оцінити необхідність здійснення витрат на виконання певних функцій, оцінити, наскільки вони є необхідними і уникнути витрат, які прямо не пов'язані з виготовленням продукції, є неефективними або не критично необхідними і їх можна замінити без зниження споживчих властивостей товару.
ТОС-аналіз	Дозволяє виявити, яких ресурсів або можливостей не вистачає підприємству для розширення діяльності або збільшення прибутку, і розробити заходи щодо їх додаткової мобілізації.
Cost benchmarking	полягає в дослідженні і порівнянні системи управління витратами підприємства з провідними підприємствами і застосуванні їх успішного досвіду.

Джерело: складено автором на основі [27].

Важливо також забезпечувати оперативність та актуальність аналітичних даних про витрати. «Замість традиційного відстеження витрат в кінці місяця, компанії використовують аналітичні інструменти для отримання оперативної

інформації про витрати негайно. Це дозволяє не тільки швидко реагувати на непередбачені обставини, але й оптимізувати процеси в реальному часі, враховуючи зміни в економічному оточенні та на ринку» [20].

Таким чином ефективність системи управління підприємством та витратами безпосередньо залежить від рівня аналітичного забезпечення та якості отриманої інформації, дозволяє вибір оптимальних управлінських рішень. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити ряд часткових завдань, таких як збір, класифікація і зберігання первинної інформації, її розподіл по структурних підрозділах підприємства, підготовка до обробки, обробка, передача та зберігання.

Висновки до розділу 1

Дослідження наукових, теоретичних та нормативних аспектів обліку і аналізу витрат на деревообробних підприємствах дозволило зробити такі висновки:

1. Уточнено трактування поняття витрати для обліково-аналітичних цілей в контексті національних та міжнародних стандартів облік, що дозволило під витратами вважати зменшення активів у вигляді їх вибуття чи амортизації, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

2. Запропоновано практично орієнтовану класифікацію витрат для цілей бухгалтерського обліку шляхом виділення таких класифікаційних ознак: виділяти наступні види витрат: по відношенню до господарської діяльності, за видами діяльності, за елементами операційних витрат, за способом віднесення на собівартість продукції, за характером зв'язку з обсягом виробництва.

3. Обґрунтовано необхідність розробки та затвердження методичних рекомендацій з обліку собівартості та калькулювання продукції промислових підприємств, які б включали наступні розділи: поняття та визнання витрат, склад витрат за елементами, порядок розподілу непрямих витрат, формування планової

собівартості продукції, методи обліку витрат та їх вплив на собівартість, типові статті калькуляції продукції, поведінка витрат.

4. На основі проведеного дослідження наукових здобутків вчених та практики ведення обліку на деревообробних підприємствах та розвитку галузі в цілому визначимо актуальні проблеми обліку виробничих витрат деревообробного підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Статистична оцінка галузі деревообробки в Україні

В умовах війни перед Україною постало завдання якомога ефективніше використовувати наявні природні ресурси для забезпечення зростання економіки, наповнення бюджету, задоволення потреб армії та населення. Однією із ключових галузей економіки є деревообробка.

«Деревообробна промисловість – галузь промисловості, яка об’єднує виробництва з механічного та хіміко-механічного оброблення і перероблення деревини. До її складу входять виробництва, які здійснюють первинну обробку деревини (лісопильне); вторинну обробку деревини (паркетне, фанерне, меблеве, виробництво деревинностружкових плит, будинків і деталей тощо) та хіміко-механічну переробку деревини (виробництво деревоволокнистих плит, деревних пластиків та ін.)» [28, с. 5].

В таблиці 2.1 наведемо кількість підприємств деревообробної галузі України за основними видами економічної діяльності в 2019-2023 роках.

Таблиця 2.1. – Кількість діючих суб’єктів господарювання за основними видами економічної діяльності деревообробної галузі в Україні у 2019-2023 рр.

Назва показника	2019	2020	2021	2022	2023
Усі види економічної діяльності	1941625	1973577	1956248	1732508	1913193
Лісопильне та стругальне виробництво (КВЕД 16.1)	8326	7652	6824	6005	6267
Виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння (КВЕД 16.2)	7366	6931	6287	5264	5680
Виробництво паперової маси, паперу та картону (КВЕД 17.1)	90	86	73	58	69
Виготовлення виробів з паперу та картону (КВЕД 17.20)	1698	1621	1617	1390	1536
Поліграфічна діяльність і надання пов'язаних із нею послуг (КВЕД 18.1)	5005	4767	4468	3760	4081

Джерело: складено автором на основі [29].

Варто відмітити, що у 2023 році кількість суб'єктів господарювання в деревообробній галузі склала 17 633 одиниці, що становить приблизно 1% від загальної їх кількості в економіці (рисунок 2.1). Відносно невелика кількість може пояснюватися величиною самих підприємств, тобто специфікою цієї галузі економіки.

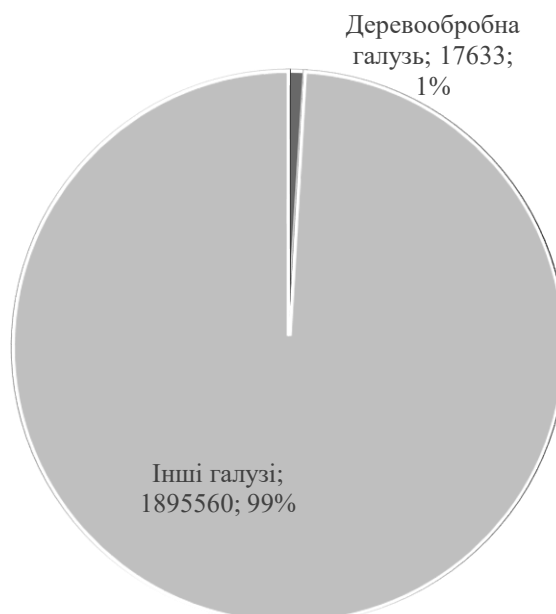

Рисунок 2.1 Частка суб'єктів господарювання деревообробної галузі в загальній кількості суб'єктів господарювання в Україні

Джерело: складено автором на основі [29].

При цьому для підтвердження важливості цієї галузі необхідно проаналізувати інші статистичні дані – обсяг виробленої продукції, витрати тощо.

За даними Державної служби статистики України загальний обсяг реалізованої промислової продукції в Україні в 2024 році склав 3659054,9 млн. грн. без ПДВ та акцизу [30].

В таблиці 2.2 подано обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств деревообробної галузі за видами економічної діяльності за 2013-2024 роки.

Таблиця 2.2. – Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств деревообробної галузі за видами економічної діяльності за 2013-2024 роки, тис. грн

Рік	Лісопилне та стругальне виробництво (КВЕД 16.1)	Виготовлення виробів з деревини ... (КВЕД 16.2)	Виробництво паперової маси, паперу та картону (КВЕД 17.1)	Виготовлення виробів з паперу та картону (КВЕД 17.2)	Всього деревообробна галузь
2013	3474496,2	8757664,1	3143856,9	15696816,1	31072833,3
2014	5078784,0	11818666,6	6263165,2	15918087,0	39078702,8
2015	8372069,0	16175394,3	4660392,3	24677072,8	53884928,4
2016	12168772,1	20294285,4	5115108,4	29119300,5	66697466,4
2017	16369225,8	24602665,3	6273846,0	32029786,5	79275523,6
2018	21653603,2	31960427,8	9835216,3	35851100,8	99300348,1
2019	20873330,4	30673044,4	8435652,0	33580856,5	93562883,3
2020	21311926,0	31332912,3	6283153,1	34996936,3	93924927,7
2021	30792369,4	48057632,8	10187930,1	43881762,2	132919694,5
2022	21882968,6	44182667,2	5541426,2	38362161,9	109969223,9
2023	27111254,8	48621637,9	6480642,2	45519740,9	127733275,8
2024	25702199,9	52661437,4	9716974,7	50994443,1	139075055,1

Джерело: складено автором на основі [30-34].

На рисунку 2.2 подаємо, в графічному вигляді динаміку обсягу реалізованої продукції підприємствами деревообробної галузі України за 2013-2024 роки.

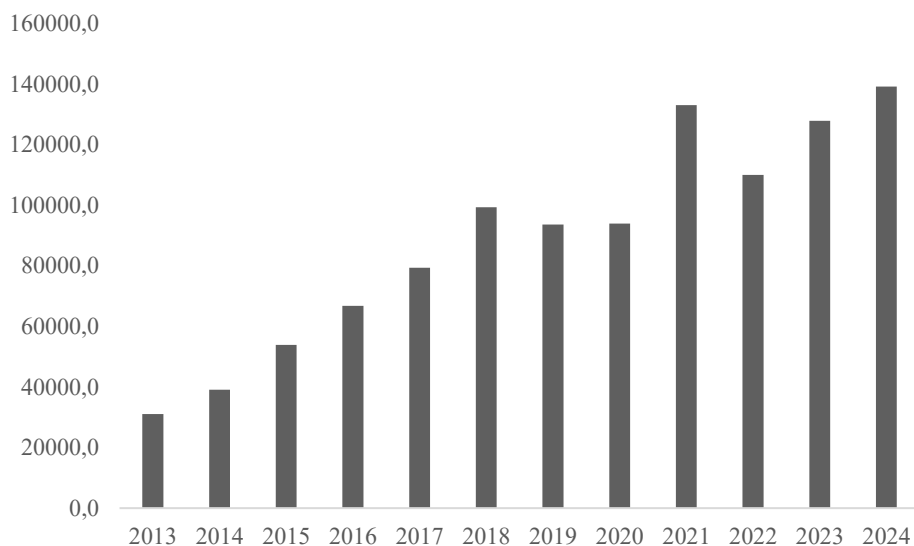

Рисунок 2.2 Динаміка обсягу реалізованої продукції підприємствами деревообробної галузі України за 2013-2024 роки, млн. грн

Джерело: складено автором на основі [30-34].

На рисунку 2.3. подано структуру реалізованої продукції в деревообробній галузі України за основними КВЕД у 2024 році.

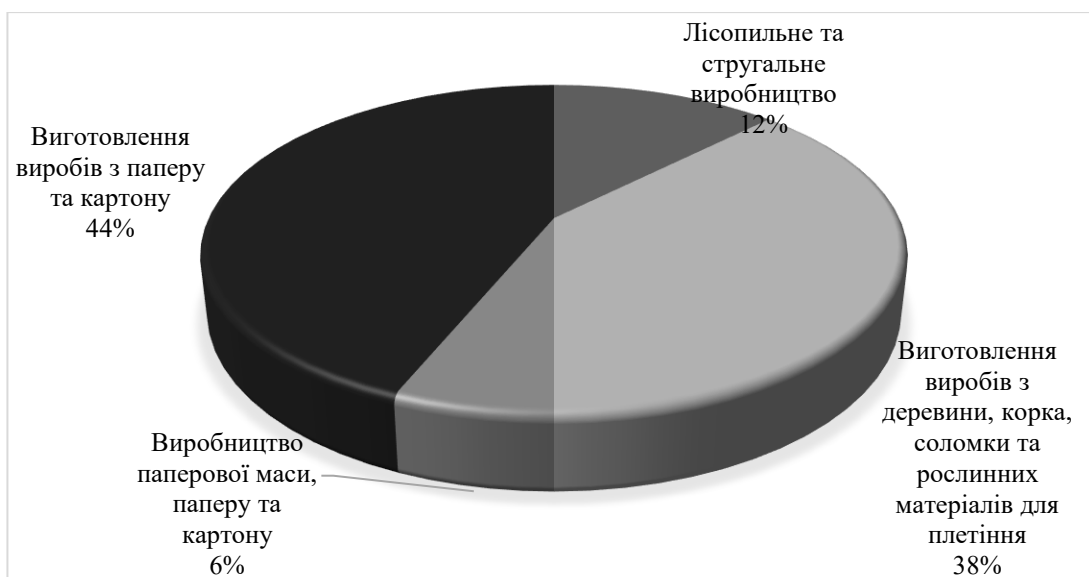

Рисунок 2.3 Структура реалізованої продукції в деревообробній галузі України за основними КВЕД у 2024 році

Джерело: складено автором на основі [34].

Як бачимо з рисунку 2.3 у 2024 році основну частку в структурі реалізованої продукції галузі займають КВЕД 17.2 «Виготовлення виробів з паперу та картону» та КВЕД 16.2 «Виготовлення виробів з деревини...» – 44 та 38 відсотків відповідно.

Важливим є встановлення значення деревообробної галузі в економіці України. В таблиці 2.3 наведено частку галузі в обсязі реалізованої промислової продукції за видами діяльності в Україні в 2024 році.

Таблиця 2.3. – Частка деревообробної галузі в обсязі реалізованої промислової продукції в Україні за видами діяльності у 2024 році

Назва КВЕД	Код за КВЕД	Частка, %
Промисловість, в тому числі:	V+C+D+E	100,0
Деревообробна галузь	16.1+16.2+17.1+17.2	3,2
Лісопильне та стругальне виробництво	16.1	0,4
Виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння	16.2	1,2
Виробництво паперової маси, паперу та картону	17.1	0,2
Виготовлення виробів з паперу та картону	17.2	1,4

Джерело: складено автором на основі [34].

Крім внутрішнього споживання реалізація продукції деревообробної галузі має важливу експортне значення. У 2024 році надходження валютної виручки від деревообробної та меблевої галузі склали 2,4 млрд. доларів США [35]. При цьому в складний час вона може стати рушієм розвитку для інших галузей економіки України.

Варто відзначити гостру проблему в галузі, пов'язану з війною з росією – знищення чи ускладнений доступ до ресурсної бази. «Через бойові дії близько 20% лісових ресурсів недоступні для користування: 1 млн га перебуває в окупації, 0,5 млн га – заміновані, 100 тис. гектарів – це постійна зона бойових дій, і ще приблизно стільки ж становлять території дислокації Збройних сил України, де господарська діяльність також не ведеться» [36].

За таких умов ризикованою була ситуація, пов'язана з закінчення дії мораторію на заборону експорту необробленої деревини за кордон. «Однак у 2025 році за ініціативи Асоціації деревообробних підприємств України уряд ухвалив постанову, якою встановлено «нульову квоту» на експорт лісоматеріалів необроблених (код УКТЗЕД 4403). Це рішення фактично продовжує дію мораторію на експорт кругляка до моменту набрання чинності нового закону про ринок деревини» [37]. Такі рішення спрямовані на збереження української сировини для внутрішнього виробника та стабільну роботу деревообробних підприємств.

З проведеного статистичного аналізу галузі можемо зробити висновок про її важливе значення для розвитку економіки, втримання рівня обсягу реалізованої продукції в воєнні 2022-2024 роки та значні обсяги отриманої валютної виручки.

До загальних тенденції розвитку деревообробної галузі можемо віднести:

- 1) адаптація до роботи в умовах війни;
- 2) зростання обсягів виробництва незважаючи на повномасштабну війну.

У 2024 року 67% підприємств деревообробки працювали майже на повну або повну потужність [36].

3) експортна орієнтація продукції: значне перевищення експорту над імпортом, високі обсяги валютної виручки);

4) інвестиційна привабливість для вітчизняного та зарубіжного капіталу тощо.

2.2. Відображення в обліку і фінансовій звітності витрат деревообробних підприємств

Для вивчення особливостей обліку і звітності деревообробних об'єктом дослідження обрано виробничо-комерційне підприємство «Агропромтехцентр» (далі – ВКПП «Агропромтехцентр»), серед основних видів економічної діяльності якого:

- 02.20 Лісозаготівлі;
- 16.10 Лісопильне та стругальне виробництво;
- 16.24 Виробництво дерев'яної тари;
- 16.29 Виробництво інших виробів з деревини; виготовлення виробів з корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння.

Для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності підприємство використовує концептуальну основу – національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Форма бухгалтерського обліку – автоматизована з використанням програми BAS Управління торгівельним підприємством для України.

Як показало дослідження складні та різні господарські процеси деревообробних підприємств зумовлюють, як правило, наявність бухгалтерії на чолі з головним бухгалтером, якому підпорядковані інші облікові працівники. Структура бухгалтерії ВКПП «Агропромтехцентр» наведено на рисунку 2.4.

Рисунок 2.4 Структура бухгалтерії ВКПП «Агропромтехцентр»

Джерело: складено автором на основі даних підприємства.

Функції кожного облікового працівника, відповідальність за ведення обліку, його обов'язки та права визначаються службовими характеристиками та посадовими інструкціями. Зазначимо, що така структура бухгалтерії з відповідними функціональними обов'язками працівників є оптимальною для деревообробних підприємств, господарська діяльність яких характеризується великою кількістю операцій з основними засобами, запасами, паливно-мастильними матеріалами, виробництвом та реалізацією продукції. Величина підприємства може відповідно призводити до збільшення чисельності облікового персоналу, що потребує належної організації обліку, розробки посадових зв'язків та функціоналу.

Структура, штатний розпис підприємства, в тому числі і щодо бухгалтерії, затверджується відповідно до статуту підприємства керівником. Завдання і функції бухгалтерії визначаються Положенням про бухгалтерію, відповідно до якого безпосередньо обліку витрат стосується:

- організація обліку витрат виробництва та обігу;
- укладення звітних калькуляцій собівартості продукції;

- здійснення заходів із вдосконалення калькуляції собівартості окремих видів продукції, з введенням нормативного методу обліку витрат на калькулювання собівартості продукції.

Відповідно до наказу облікова політика підприємства розроблена відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [12] та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку містить такі основні елементи, що стосуються витрат:

- не використовується 8 клас рахунків бухгалтерського обліку;
- база розподілу загальновиробничих витрат – прямі матеріальні витрати;
- перелік і склад статей калькуляції виробничої собівартості продукції затверджується за окремими видами продукції окремими наказами;

- не визнаються активом, а відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому були здійснені витрати на: дослідження; підготовку і перепідготовку кадрів; рекламу та просування продукції; створення, реорганізацію та переміщення товариства; витрати на підвищення ділової репутації, вартість видань і витрати на створення торгових марок тощо.

Основні первинні документи, які відображають інформацію про виробничі витрати підприємства наведено на рисунку 2.5.

Для визначення фактичної собівартості виробленої продукції, тобто вартісного вираження понесених на виробництво продукції витрат на підприємстві складається Довідка-розрахунок калькуляція виробленої продукції за місяць в розрізі кожного виду продукції.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку 291 [14] на всіх досліджуваних деревообробних підприємствах для обліку витрат на виробництво продукції використовують рахунки: 23 «Виробництво» в розрізі відповідних аналітичних рахунків та рахунок 91 «Загальновиробничі витрати», сума яких розподіляється по закінченні звітного місяця на собівартість виробленої продукції відповідно до величини прямих матеріальних витрат.

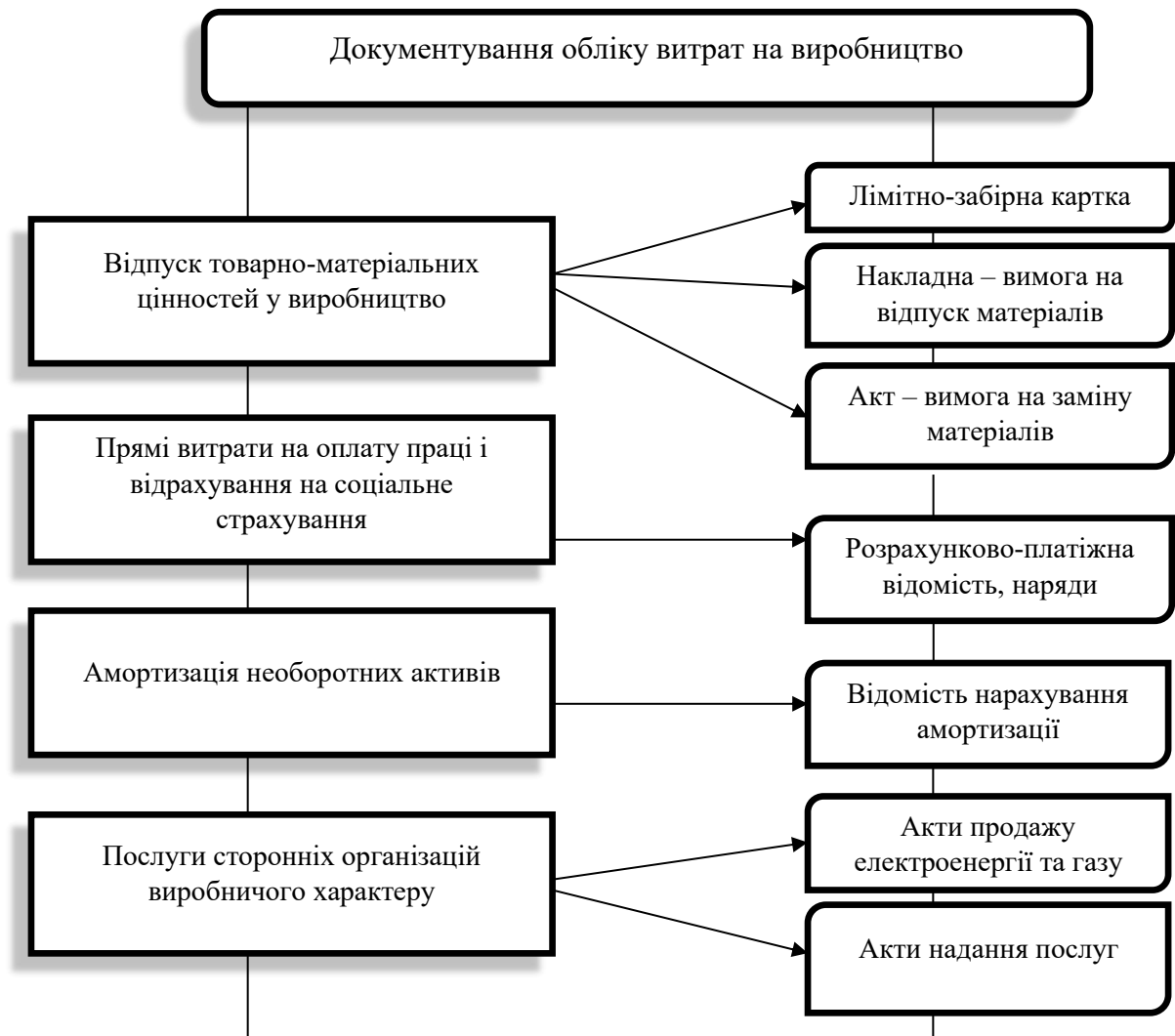

Рисунок 2.5 Документальне забезпечення витрат на
ВКПП «Агропромтехцентр»

Джерело: складено автором на основі даних підприємства.

Для коректного відображення та формування в BAS Бухгалтерії собівартості виробленої продукції підприємством використовуються номенклатурні групи в розрізі видів :продукції, наприклад:

- дошка сосна 15x72x1200;
- дошка сосна 22x98x1000;
- пиломатеріал обрізний 78x98x1200;
- пиломатеріал обрізний сосна 17x78x1200;
- пиломатеріал обрізний ялина 14-24x67-143x600 та ін.

Дослідження показало, що для обліку витрат підприємство застосовує типові рахунки обліку витрат відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку 291 [14] без будь-якої модифікації та додаткової аналітики (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4. – Рахунки обліку витрат на ВКПП «Агропромтехцентр»

Номер рахунку	Назва рахунку	Призначення
1	2	3
231	Виробництво	«призначений для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг)» [14]
91	Загальновиробничі витрати	«ведеться облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування» [14]
92	Адміністративні витрати	«відображаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства» [14]
93	Витрати на збут	«ведеться облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг» [14]
942	Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти	«узагальнюється інформація про витрати на купівлю-продаж іноземної валюти, зокрема від'ємна різниця між ціною купівлі-продажу іноземної валюти та її балансовою вартістю» [14]
943	Собівартість реалізованих виробничих запасів	«ведеться облік собівартості реалізованих виробничих запасів (сировини, матеріалів, відходів тощо) і необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу» [14]
944	Сумнівні та безнадійні борги	«узагальнюється інформація про нарахування резерву сумнівних боргів на заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), про суму списаної безнадійної заборгованості в разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів та про суму списаної безнадійної заборгованості, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено» [14]
945	Втрати від операційної курсової різниці	«ведеться облік втрат за активами й зобов'язаннями операційної діяльності підприємства від зміни курсу гривні до іноземної валюти» [14]
947	Нестачі і втрати від псування цінностей	«ведеться облік нестач грошових коштів та інших цінностей і втрат від псування цінностей, що виявлені в процесі заготовлення, переробки, збереження, та реалізації» [14]
948	Визнані штрафи, пені, неустойки	«ведеться облік визнаних економічних санкцій за невиконання підприємством законодавства та умов договорів» [14]

Продовження таблиці 2.4

1	2	3
949	Інші витрати операційної діяльності	«узагальнюється інформація про такі витрати операційної діяльності, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 9» [14]
976	Списання необоротних активів	«відображається залишкова вартість списаних необоротних активів та витрати, пов'язані з їх ліквідацією (розбирання, демонтаж)» [14]
981	Податок на прибуток	«ведеться облік суми витрат з податку на прибуток, яка складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу і визначається відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17» [14]

Джерело: складено автором на основі даних підприємства та [14].

Зафіксована в первинних документах та регістрах бухгалтерського обліку інформація про витрати підприємства відображається у фінансовій звітності, а саме Фінансовій звітності малого підприємства, що складається за формою, передбаченою НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [38]. Безпосередньо інформація про витрати розкривається у формі 2-м цього звіту – «Звіт про фінансові результати» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5. – Розкриття інформації про витрати підприємства формі 2-м «Звіт про фінансові результати»

Назва статті	Код рядка	Зміст інформації, що розкривається
1	2	3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	«показується виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) та/або собівартість реалізованих товарів, визначена відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16» [38]
Інші операційні витрати	2180	«наводяться адміністративні витрати, витрати на збут, а також собівартість реалізованих оборотних активів (крім готової продукції, товарів і фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття; відрахування на створення резерву сумнівних боргів і сума списаних безнадійних боргів; втрати від знецінення виробничих запасів; втрати від операційних курсових різниць; визнані економічні санкції; відрахування для забезпечення відшкодування наступних операційних витрат; інші витрати, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства. У цій статті також відображається належна до сплати за звітний період відповідно до законодавства сума податків і зборів» [38]

Продовження таблиці 2.5

1	2	3
Інші витрати	2270	«відображаються: витрати на сплату процентів та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями; втрати від участі в капіталі; собівартість реалізації фінансових інвестицій; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; інші витрати, які виникають у процесі діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства» [38]
Податок на прибуток	2300	«відображається сума податку на прибуток, яка визначається в розмірі податку на прибуток за звітний період» [38]

Джерело: складено автором на основі даних підприємства та [38].

З проведеного дослідження практики обліку витрат на деревообробних підприємствах можемо зробити висновок, про те система бухгалтерського обліку та фінансової звітності на ВКПП «Агропромтехцентр» організована на належному рівні та відповідає специфіці діяльності, завданням виробництва та управління. При цьому варто виділити окремі вузькі місця, які варто усунути:

- уніфікувати форму первинних документів по списанню запасів у виробництво та відображенню інших виробничих витрат;
- затвердити в обліковій політиці підприємства чіткий склад та порядок розподілу загальновиробничих витрат;
- забезпечити контрольну функцію бухгалтерського обліку щодо собівартості продукції та витрат для розширення потреб управління [56];
- передбачити можливість для підприємств самостійно обирати подання ширшого пакету фінансової звітності, ніж той який воно має подавати за нормативними вимогами. Це обґрунтовується тим, що форма 2-м «Звіт про фінансові результати» не достатньо розкриває склад витрат підприємства, незважаючи на їх велике значення, що обмежує доступність інформації про витрати підприємства, передусім для зовнішніх користувачів.

2.3. Аналіз витрат на підприємствах галузі

Від ефективного управління витратами підприємства безпосередньо залежить його фінансовий стан та результати діяльності в цілому. При цьому необхідно забезпечити облік, аналіз та контроль витрат та управлінських рішень щодо них на кожному етапі їх виникнення [39]. Мінімізація витрат на етапах постачання, виробництво та реалізації продукції запорука розвитку суб'єкта господарювання. Аналіз тут виступає невід'ємним та базовим елементом, до завдань якого відноситься:

- виявлення перевитрат шляхом визначення відхилення фактичних та планових норм витрат у розрізі окремих видів продукції та статей;
- формування інформаційної основи для прийняття рішення про виробництво певних видів продукції, напрямків розвитку підприємства;
- аналіз структури собівартості продукції та можливостей їх зменшення без втрати якості продукції;
- аналіз взаємозв'язку обсягів продажу, витрат та прибутку для рентабельності діяльності;
- виявлення резервів зниження витрат а ін.

Визначальний вплив на витрати деревообробних підприємств та собівартість їх продукції здійснює воєнний стан країни та пов'язані з цим ризики:

- проблеми постачання електроенергії, що зумовлює простої виробництва, додаткові витрати на альтернативні джерела енергії;
- зростання вартості паливно-мастильних матеріалів та транспортування сировини;
- зростання витрат на оплату праці внаслідок кадрового дефіциту, необхідність підвищення заробітної плати для бронювання працівників;
- економічні труднощі контрагентів та інше витрат.

Для оцінки витрат на макроекономічному рівні, оцінимо їх динаміку в деревообробній галузі. На рисунку 2.6 наведено динаміку витрат на

виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність в Україні за 2014-2024 роки.

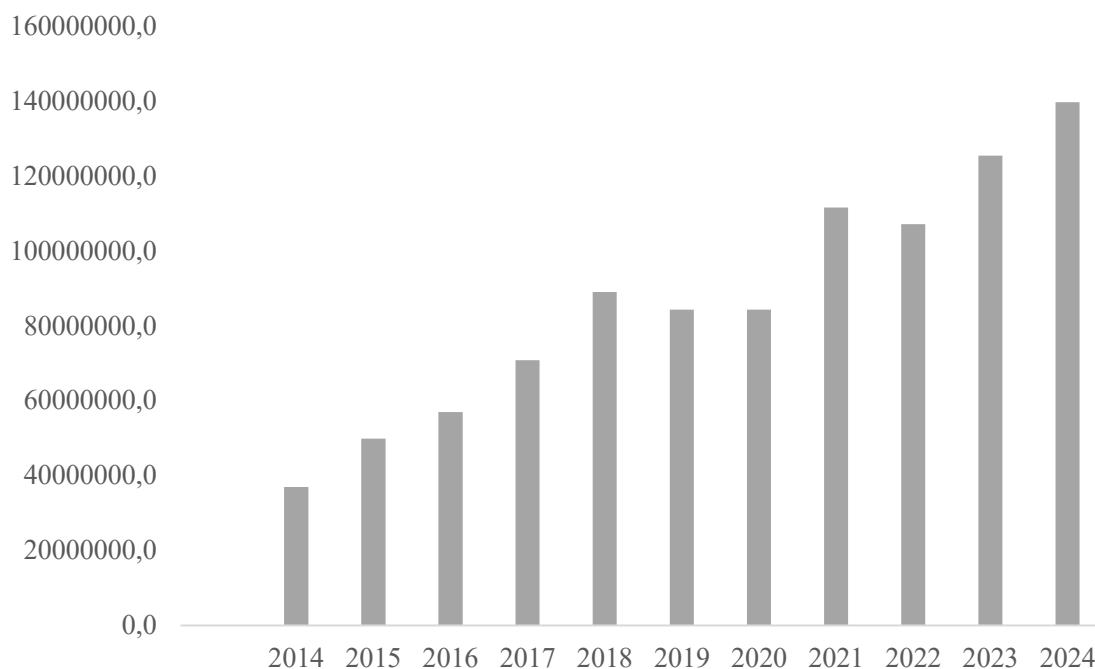

Рисунок 2.6 Динаміка обсягу витрат на виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність в Україні за 2014-2024 роки, тис. грн
Джерело: складено автором на основі [40].

З рисунку бачимо поступове зростання обсягу витрат на виробництво продукції протягом 2014-2018 років, що пояснюється як зростанням обсягів виробництва продукції, так і інфляційним чинником. З початком повномасштабного вторгнення спостерігається зменшення витрат, пов'язане із скороченням виробництва. Однак у 2023-2024 роках відмічаємо певне зростання витрат на виробництво виробів з деревини, паперу та поліграфічної діяльності, що пояснюється адаптацією підприємств галузі до воєнних умов та часткового відновлення обсягів виробництва продукції.

На рисунку 2.7 подано у вигляді діаграми структуру витрат за елементами на виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічної галузі в Україні в 2024 році.

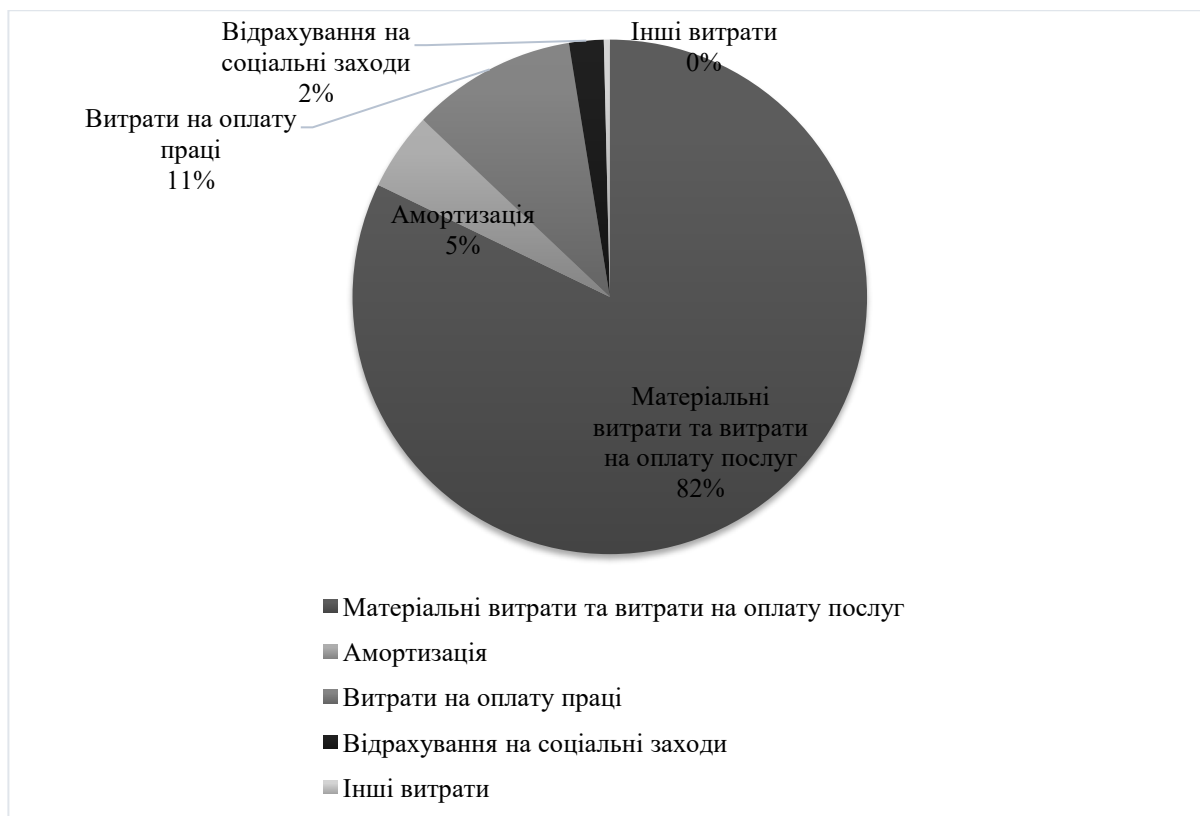

Рисунок 2.7 Структуру витрат за елементами на виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічної галузі в Україні в 2024 році
Джерело: складено автором на основі [40].

Частка матеріальних витрат у собівартості продукції є найбільшою та складає 82%. Варто також відмітити суттєву частку витрат на оплату праці. Відносно невелика частка амортизації може пояснюватися відсутністю належних інвестиційних можливостей галузі в умовах війни та станом основних засобів.

Для порівняння витрат галузі та досліджуваного підприємств, на рисунку 2.8 зобразимо структуру витрат за елементами на виготовлення продукції ВКПП «Агропромтехцентр» в 2024 році.

Порівняння структури витрат на виробництво продукції за елементами по підприємству та галузі в загальному підтверджує однакові тенденції. При цьому варто відмітити дещо нижчу матеріаломісткість продукції, що може пояснюватися кращим станом основних засобів та меншим рівнем втрат від браку. Такі висновки можемо зробити з порівняння частки матеріальних витрат та амортизації.

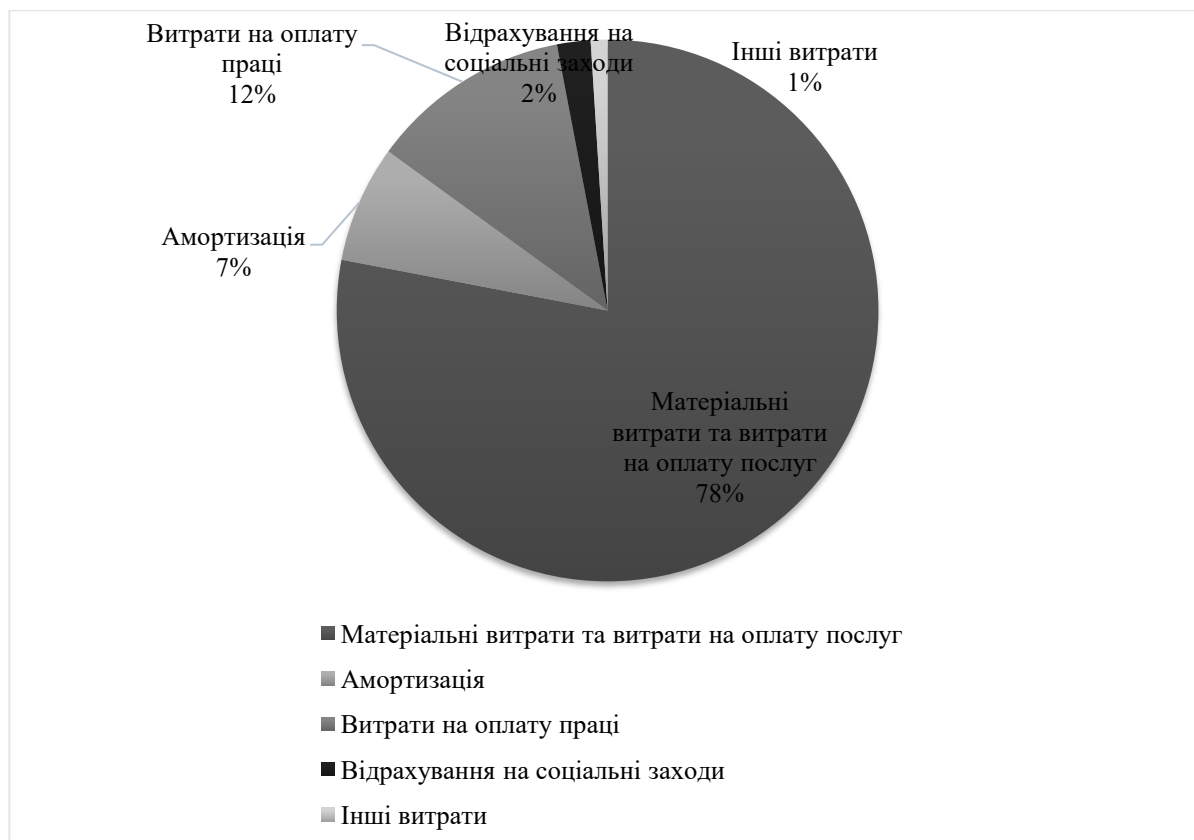

Рисунок 2.8 Структура витрат за елементами на виготовлення продукції ВКПП «Агропромтехцентр» в 2024 році

Джерело: складено автором на основі даних підприємства.

В таблиці 2.5 наведемо витрати ВКПП «Агропромтехцентр» за 2024-2024 роки. З аналізу бачимо, про велике скорочення витрат підприємства у 2024 році – на 70,7% до 149913,8 тис. грн, що пов'язано із відповідним скороченням випуску продукції. Скорочення обсягу виробництва зумовило зменшення величини адміністративних витрат та витрат на збут – на 75,6% та 83,8% відповідно.

Таблиця 2.6. – Витрати ВКПП «Агропромтехцентр» за 2024-2024 роки

Стаття витрат	2023	2024	Абсолютне відхилення, тис. грн	Відносне відхилення, %
Собівартість реалізації продукції	391728,6	117389,5	-274339,1	-70,0
Загальновиробничі витрати	521,6	384,5	-137,1	-26,3
Адміністративні витрати	20550,9	5010,1	-15540,8	-75,6
Витрати на збут	89299,2	14456,6	-74842,6	-83,8
Інші витрати операційної діяльності	10240,4	12673,1	2432,7	23,8
Всього	512340,7	149913,8	-362426,9	-70,7

Джерело: складено автором на основі даних підприємства.

В графічному вигляді динаміку витрат підприємства за 2023-2024 роки наведемо на рисунку 2.9.

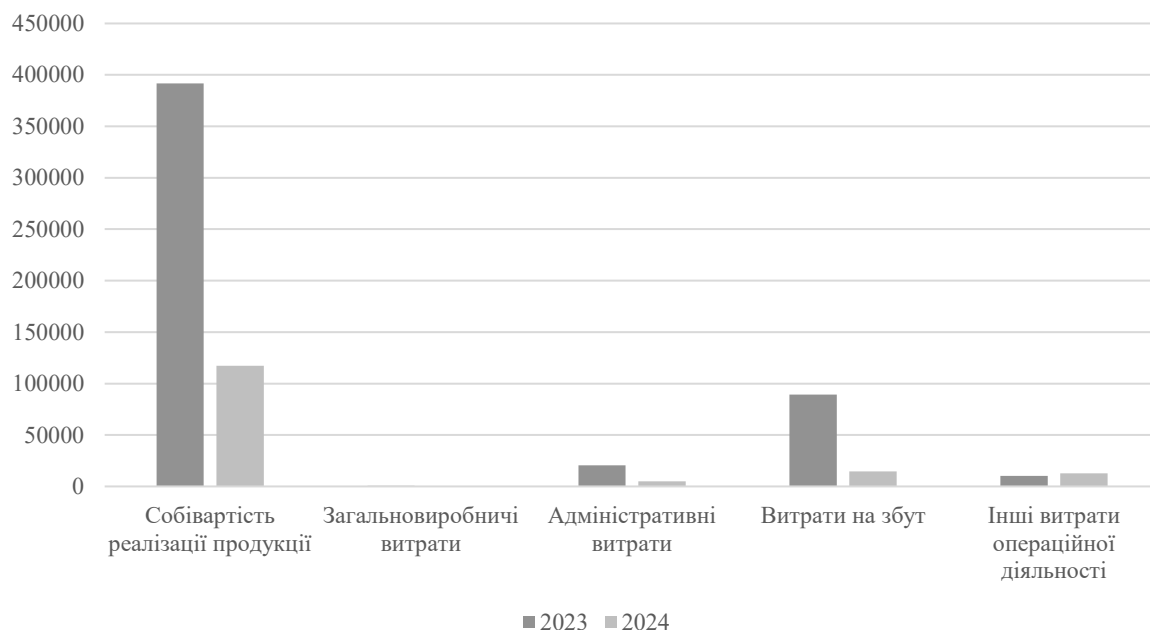

Рисунок 2.9 Динаміка витрат ВКПП «Агропромтехцентр» за 2023-2024 роки

Джерело: складено автором на основі даних підприємства.

Висновки до розділу 2

Проведене дослідження практичних аспектів обліку і аналізу витрат деревообробних підприємств дозволило зробити наступні висновки:

1. Встановлено загальні тенденції розвитку деревообробної: адаптація до роботи в умовах війни, зростання обсягів виробництва незважаючи на повномасштабну війну, експортна орієнтація продукції (значне перевищення експорту над імпортом, високі обсяги валютної виручки), інвестиційна привабливість для вітчизняного та зарубіжного капіталу.

2. Система бухгалтерського обліку та фінансової звітності досліджуваного підприємства організована на належному рівні та відповідає специфіці діяльності, завданням виробництва та управління.

3. Виділено вузькі місця обліку, які варто усунути: уніфікувати форму первинних документів, затвердити в обліковій політиці підприємства чіткий

склад та порядок розподілу загальновиробничих витрат, забезпечити контрольну функцію бухгалтерського обліку щодо собівартості продукції та витрат, передбачити можливість для підприємств самостійно обирати подання ширшого пакету фінансової звітності, ніж той який воно має подавати за нормативними вимогами.

4. Відмічено дещо нижчу матеріаломісткість продукції підприємства порівняно з середньогалузевою, що може пояснюватися кращим станом основних засобів та меншим рівнем втрат від браку. Такі висновки можемо зробити з порівняння частки матеріальних витрат та амортизації.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Проведене дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку витрат деревообробних підприємств дало можливість виявити певні невирішені питання.

Важливим елементом формування собівартості продукції, що потребує удосконалення є формування та правильний розподіл загальновиробничих витрат. Для цього потребує певного оновлення нормативна база, а саме в частині класифікації загальновиробничих витрат, яка містила б розкривала цільове призначення й економічний зміст витрат, враховувала організаційну структуру та особливості виробництва підприємств.

НП(С)БО 16 «Витрати» передбачає поділ загальновиробничих витрат на змінні та постійні. «До змінних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо), виходячи з фактичної потужності звітного періоду. До постійних загальновиробничих витрат відносяться витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності» [1].

Така класифікація та різні підходи до розподілу зумовлюють доцільність внесення змін в Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку [14] шляхом поділу синтетичного рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» на два субрахунки:

- 911 «Змінні загальновиробничі витрати»;
- 912 «Постійні загальновиробничі витрати».

Як показало проведене дослідження значну питому вагу на деревообробних підприємствах мають адміністративні витрати та витрати на збут. При цьому чинна редакція Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку [14] не передбачає наявності до них субрахунків, що значно обмежує доступ користувачів до повної та достовірної інформації про такі витрати за їх видами.

Саме для підвищення цінності обліку як основи для аналітичних розрахунків та управлінських рішень пропонуємо доповнення існуючих синтетичних рахунків субрахунками (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1. – Удосконалення рахунків обліку витрат

Рахунок відповідно до Інструкції 291	Запропоновані субрахунки
92 «Адміністративні витрати»	921 «Отримані роботи та послуги адміністративного характеру»
	922 «Витрати на оплату праці та соціальне страхування адміністративного персоналу»
	923 «Амортизація необоротних активів адміністративного призначення»
	924 «Податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі»
	925 «Інші витрати загальногосподарського призначення»
93 «Витрати на збут»	931 «Витрати на рекламу та маркетингову діяльність»
	932 «Витрати на оплату праці та соціальне страхування персоналу зі збуту»
	933 «Амортизація необоротних активів зв збуту продукції»
	934 «Витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування»
	935 «Інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг»

Джерело: самостійна розробка автора.

Організація обліку витрат на виробництво продукції має також враховувати такі складові:

- облік витрат за центрами відповідальності та відповідальними особами;
- перерозподіл елементів витрат за напрямками відповідно до технологічного процесу та виробничої структури;
- вид калькулювання собівартості продукції;

- визначення собівартості окремих видів продукції (об'єктів витрат).

Варто також звернути увагу на основні елементи облікової політики, підприємства, що забезпечують формування якісної, достовірної та повної інформації щодо витрат підприємства та собівартості окремих видів продукції, а саме:

- розподіл витрат виробництва на прямі та непрямі (загальновиробничі);
- розподіл загальновиробничих витрат на змінні та постійні;
- вибір та відповідне обґрунтування бази розподілу загальновиробничих витрат;
- обґрунтування обсягів нормальної потужності та ставки розподілу постійних загальновиробничих витрат за нормальної потужності.

Також при проведенні дослідження виявлено необхідність удосконалення фінансової звітності малих підприємств в частині розкриття витрат. Вважаємо за необхідне доповнити форму 2-м та 2-мс «Звіт про фінансові результати» рядками, які б дозволяли (за їх наявності у підприємства) розкривати такі види витрат як:

- 2130 «Адміністративні витрати»;
- 2150 «Витрати на збут»;
- 2180 «Інші операційні витрати»;
- 2250 «Фінансові витрати»;
- 2270 «Інші витрати».

Запропоновані удосконалення обліку і фінансової звітності щодо витрат дозволять покращити інформаційну базу для аналітичної роботи та управління в цілому.

Важливим питанням також є проведення ефективної аналітичної роботи щодо управління витратами, яка б давала можливість не лише проводити ретроспективний аналіз, але й своєчасно виявляти ризики, перевитрати, знаходити резерви економії витрат, приймати виважені рішення щодо управління та оптимізації виробничих витрат підприємства.

На нашу думку, така аналітична робота щодо управління витратами має здійснюватися за етапами, наведеними на рисунку 3.1.

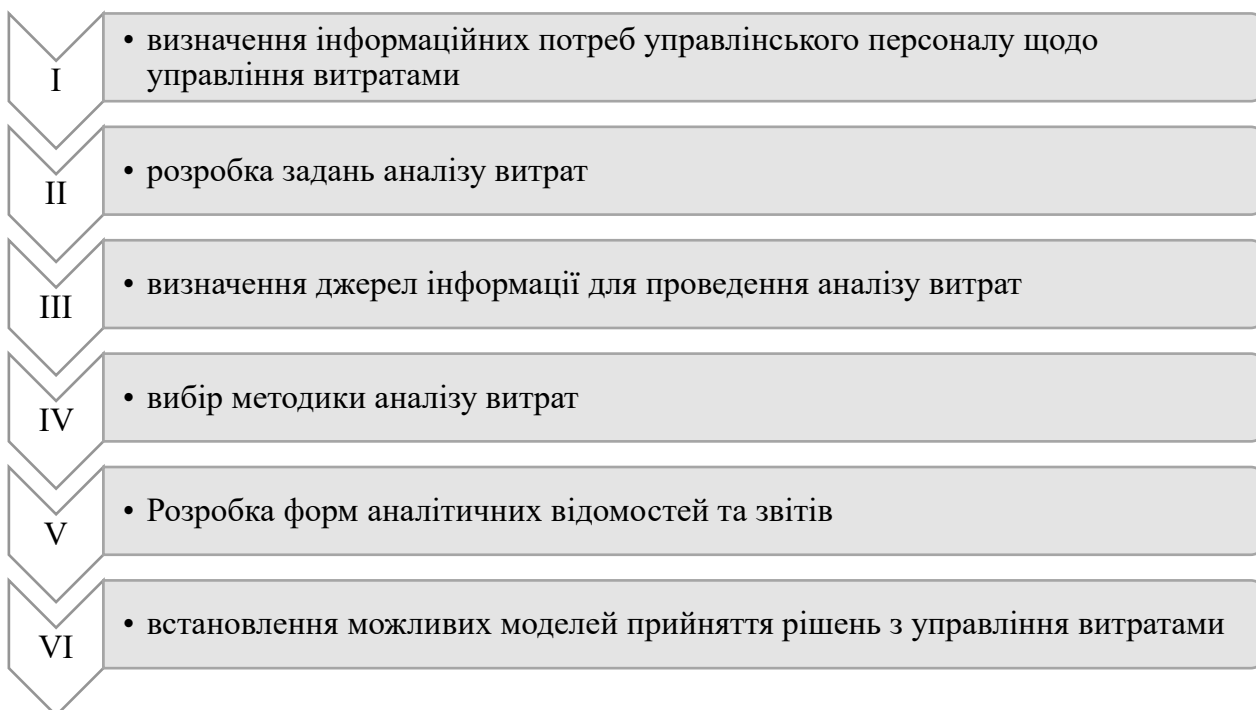

Рисунок 3.1 Етапи аналітичної роботи щодо управління витратами

Джерело: власна розробка автора.

При формування внутрішньої звітності про витрати виробництва необхідно врахувати всю сукупність можливих факторів, що впливають на поведінку та управління витрат (як внутрішні, так зовнішні). Пропонуємо впровадити для використання підприємствами форму Аналітичного звіту про витрати на виробництво продукції за видами, який дозволяє:

- фіксувати дані про фактичне та планове значення собівартості продукції;
- виявляти відхилення фактичних та планових показників собівартості продукції;
- вказати причини отриманих відхилень;
- вказувати можливі управлінські рішення та їх виконавців тощо.

Системне удосконалення обліково-аналітичного забезпечення витратами дозволить в загальному підвищити ефективність діяльності підприємства та отримати високі результати діяльності.

Висновки до розділу 3

Теоретичне та практичне дослідження особливостей обліку і аналізу витрат дало змогу удосконалити окремі їх аспекти:

1. Обґрунтовано доцільність внесення змін в Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку шляхом поділу синтетичного рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» на два субрахунки: 911 «Змінні загальновиробничі витрати» та 912 «Постійні загальновиробничі витрати».

2. Доповнено існуючі рахунки з обліку адміністративних витрат та витрат на збут відповідними субрахунками.

3. Визначено положення облікової політики в частині витрат, які підлягають розкриттю: розподіл витрат виробництва на прямі та непрямі (загальновиробничі), на змінні та постійні; вибір та відповідне обґрунтування бази розподілу загальновиробничих витрат; обґрунтування обсягів нормальної потужності та ставки розподілу постійних загальновиробничих витрат за нормальної потужності.

4. Запропоновано структуру аналітичного звіту про витрати на виробництво продукції за видами, який дозволяє: фіксувати дані про фактичне та планове значення собівартості продукції; виявляти відхилення фактичних та планових показників собівартості продукції; вказати причини отриманих відхилень; вказувати можливі управлінські рішення та їх виконавців тощо.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку і аналізу витрат на деревообробних підприємствах наступні висновки та пропозиції.

1. Ефективна господарська діяльність підприємств деревообробної галузі забезпечується в тому числі належним управлінням витратами, їх оцінкою та оптимізацією, що зумовлюється особливостями технологічного процесу. Інформаційною основою управління витратами є належним чином впроваджений бухгалтерський облік на підприємстві. За таких умов необхідно забезпечити формування якісної, достовірної інформації про склад, величину та динаміку витрат, а також проведення відповідної аналітичної роботи для управління ними.

2. В роботі було уточнено економічна суть поняття витрати для обліково-аналітичних цілей в контексті національних та міжнародних стандартів облік, що дозволило під витратами вважати зменшення активів у вигляді їх вибуття чи амортизації, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

3. Також розглянута науково-обґрунтована класифікація витрат для цілей облік і управління. Виділено такі класифікаційні ознаки, як: по відношенню до господарської діяльності, за видами діяльності, за елементами операційних витрат, за способом віднесення на собівартість продукції, за характером зв'язку з обсягом виробництва.

4. Оцінка проблем нормативного забезпечення та потреб практик підтвердила необхідність розробки та затвердження методичних рекомендацій з обліку собівартості та калькулювання продукції промислових підприємств. До складу такого документу варто включити наступні розділи: поняття та визнання

витрат, склад витрат за елементами, порядок розподілу непрямих витрат, формування планової собівартості продукції, методи обліку витрат та їх вплив на собівартість, типові статті калькуляції продукції, поведінка витрат.

5. Проведене дослідження наукових здобутків вчених та практики ведення обліку на деревообробних підприємствах та розвитку галузі в цілому визначимо актуальні проблеми обліку виробничих витрат деревообробного підприємства, а саме: використання інформаційних технологій в обліку витрат, визначення галузевих особливостей обліку витрат, методика обліку та розподілу загальновиробничих витрат, облік собівартості калькулювання продукції, відображення методів обліку витрат в обліковій політиці, розкриття витрат підприємства в управлінській звітності, облік витрат допоміжних виробництв та інше.

6. В роботі встановлено загальні тенденції розвитку деревообробної: адаптація до роботи в умовах війни, зростання обсягів виробництва незважаючи на повномасштабну війну, експортна орієнтація продукції (значне перевищення експорту над імпортом, високі обсяги валютної виручки), інвестиційна привабливість для вітчизняного та зарубіжного капіталу.

7. Визначено, що система бухгалтерського обліку та фінансової звітності досліджуваного підприємства організована на належному рівні та відповідає специфіці діяльності, завданням виробництва та управління.

8. Виділено вузькі місця обліку, які варто усунути: уніфікувати форму первинних документів, затвердити в обліковій політиці підприємства чіткий склад та порядок розподілу загальновиробничих витрат, забезпечити контрольну функцію бухгалтерського обліку щодо собівартості продукції та витрат, передбачити можливість для підприємств самостійно обирати подання ширшого пакету фінансової звітності, ніж той який воно має подавати за нормативними вимогами.

9. В роботі обґрунтовано доцільність удосконалення відображення інформації на рахунках обліку шляхом відкриття відповідних субрахунків до рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «

Витрати на збут», що дозволить отримати більш деталізовану інформаційну основу для управління відповідними видами витрат.

10. Для удосконалення аналізу витрат запропоновано структуру аналітичного звіту про витрати на виробництво продукції за видами, який дозволяє: фіксувати дані про фактичне та планове значення собівартості продукції; виявляти відхилення фактичних та планових показників собівартості продукції; вказати причини отриманих відхилень; вказувати можливі управлінські рішення та їх виконавців тощо.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Витрати: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 10.11.2025).
2. Концептуальна основа фінансової звітності. Фонд МСФЗ. 2018. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf (дата звернення: 10.11.2025).
3. Бабій В.Т. Теоретичні аспекти організації обліку витрат операційної діяльності підприємства. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2025. Випуск 21. С. 416-423.
4. Ляшенко Г.П., Овсяннікова В.І. Витрати підприємства та управління ними. *Економіка та суспільство*. 2022. №45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1929> (дата звернення: 10.11.2025).
5. Педченко Н.С., Тітенко Л.В., Мілька А.І., Артюх-Пасюта О.В., Тітенко Ю.А. Сутність та економічний зміст витрат підприємства: сучасний погляд. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2023. Випуск 1 (107). С. 29-36.
6. Акімова Т.В., Распопова Ю.О., Волященко І.О. Теоретичні засади організації обліку витрат виробничого підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. №52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2566> (дата звернення: 10.11.2025).
7. Олійник Т.І., Бондар Д.В. Стратегія зниження витрат підприємства. *Молодий вчений*. 2024. № 4 (128). С. 209-215.
8. Кулініч Т.В., Гичка В.-О.В. Новації в управлінні підприємствами лісової і деревообробної галузі України з вектором стабільного розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. №5. Том 5. С. 167-174.

9. Дунська А.Р. Бурлінгас-Оплаканець С.В. Аналіз особливостей інноваційного розвитку світової деревообробної промисловості та їх вплив на експортну діяльність. *Підприємництво та інновації*. 2025. Випуск 37. С. 121-125.

10. Цивільний кодекс України 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#doc_info (дата звернення: 10.11.2025).

11. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

13. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ МФУ від 24.05.1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ МФУ від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

15. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 10.11.2025).

16. Рекрут Т.С. Практичні проблеми обліку витрат на деревообробних підприємствах. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки: матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 7 листопада 2025 р.). / відп. ред. О.А. Нужна. Вип. 19. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2025. С. 432-433.*

17. Глушач Ю.С. Фальченко О.О. Методичні аспекти обліку витрат та калькулювання собівартості продукції у вітчизняній та зарубіжній обліковій практиці. *Економіка та суспільство*. 2021. №29.

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/587> (дата звернення: 10.11.2025).

18. Скорнякова Ю.Б., Лукіна Д.В. Окремі питання вдосконалення обліку витрат виробництва та формування собівартості продукції. *Економіка та суспільство*. 2022. №44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1814> (дата звернення: 10.11.2025).

19. Колісник Г.М., Шулла Р.С., Левкулич В.В. Концептуальні аспекти організації обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління витратами підприємства. *Економічний простір*. 2022. №177. С. 62-69.

20. Назаренко С.А., Фейш М.О. Підходи до формування системи управління витратами на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2023. №57. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3158> (дата звернення: 10.11.2025).

21. Бержанір І.А. Витрати підприємства: сутність та особливості управління в сучасних умовах. *Sustainable Socio-Economic Development Journal* 2023. С.35-41.

22. Квасницька Р.С. Теоретичний базис управління витратами. *Сучасна економіка*. 2022. №34. С. 50-54.

23. Костецька Н.І. Управління витратами на підприємствах в умовах ризику. *Економіка та суспільство*. 2021. №34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1035> (дата звернення: 10.11.2025).

24. Лепетан І.М., Гайворонюк О.О. Основні елементи системи управління витратами підприємства. *Ефективна економіка*. 2024. №2. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/3124> (дата звернення: 10.11.2025).

25. Терещенко Е.Ю., Стояненко І.В., Варава В.С. Особливості методичного підходу до аналізу витрат підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2022. №6. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-04-02> (дата звернення: 10.11.2025).

26. Захарченко В.І., Акулюшина М.О., Лінгур Л.М. Моделювання процесів управління витратами підприємства в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2024. №64.

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4212> (дата звернення: 10.11.2025).

27. Григорова З.В., Кваско А.В. Сучасні методи управління витратами підприємств. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. №2 (72). С.18-24.

28. Деревообробна промисловість України та країн світу: стан, проблеми і перспективи розвитку : кол. моногр. / М.О. Кизим та ін.; за ред. М.О. Кизима. Харків : ФОП Лібуркіна Л.М., 2021. 272 с.

29. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/ksg/ksg_u/arch_ksg_u.htm (дата звернення: 10.11.2025).

30. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності в Україні у 2023 році. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/orps/orps_u/arch_orps_u.htm (дата звернення: 10.11.2025).

31. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності у 2021 році. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/orps/orps_u/arch_orps_u.htm (дата звернення: 10.11.2025).

32. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності у 2022 році. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/orps/orps_u/arch_orps_u.htm (дата звернення: 10.11.2025).

33. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності у 2024 році. Державна служба статистики України. URL:

https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/orps/orps_u/arch_orps_u.htm
(дата звернення: 10.11.2025).

34. Деревообробка працює на економіку. URL: <https://www.openforest.org.ua/299910/> (дата звернення: 10.11.2025).

35. Розвиток лісової та деревообробної галузей. Сайт Державного агентства лісових ресурсів України. URL: <https://forest.gov.ua/news/rozvytok-lisovoi-ta-derevoobrobnoi-haluzei-u-ministerstvi-ekonomiky-dovkillia-ta-silskoho-hospodarstva-provely-robochu-naradu> (дата звернення: 10.11.2025).

36. Асоціація деревообробних підприємств України. URL: <https://aweu.org.ua/general/apdu-vidstoyala-prodovzhennya-moratoriyu-na-eksport-derevynu/> (дата звернення: 10.11.2025).

37. Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2024). *Державна служба статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.11.2025).

38. Спрощена фінансова звітність: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №25, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

39. Hui Fang Liang. Modern Technology's role in accounting cost calculation of industrial enterprises: Informatization as a key strategy to improve management efficiency. *Heliyon*. Volume 11, Issue 1. URL: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e41523> (дата звернення: 10.11.2025).

40. Витрати на виробництво продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності (2012–2024). Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.11.2025).

41. Губарева І.О., Зінченко В.А., Манойленко О.В. Благун С.І. Детермінанти забезпечення конкурентоспроможності деревообробної промисловості в Україні у повоєнний період. *Проблеми економіки*. 2022. №1 (51). С. 33-38.

42. Талах В.І., Талах Т.А. Особливості статистичної аналітики за формажорних обставин. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2024. № 7. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/4230/4265> (дата звернення: 10.11.2025).

43. Кулакова С., Ткаченко А., Разно М. Сучасні аспекти управління витратами українських підприємств. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2023. №1 (8). С.40-47.

44. Мельничук І., Мужевич Н., Фрицький В. Облік витрат для забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах цифрових трансформацій. *Галицький економічний вісник*. 2023. №6 (85). С. 60-68.

45. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

46. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» : Міжнародний документ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення: 10.10.2025).

47. Запаси: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №9, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

48. Невар О.В., Теоретичні основи сталого розвитку деревообробної промисловості. *Економічний простір*. 2023. №188. С. 9-12.

49. Плекан У.М., Цьонь О.П., Гевко Б.Р., Антонюк О.П. Аналіз логістичних витрат підприємства. *Вісник машинобудування та транспорту*. 2023. №1 (17). С. 114-120.

50. Подмешальська Ю.В., Парнюк О.В. Документальне забезпечення обліку товарних запасів на підприємстві. *Агросвіт*. 2020. № 22. С. 97–104. URL: DOI: 10.32702/2306-6792.2020.22.97 (дата звернення: 10.11.2025).

51. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ МФУ від 24.05.1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

52. Порядок подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-п> (дата звернення: 10.11.2025).

53. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні : Постанова КМУ від 3 квітня 1993 р. № 250. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250-93-п#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

54. Сахарнацька Л.І., Кочут Р.А. Особливості розвитку Деревообробної промисловості в умовах воєнного стану. *Збалансоване природокористування*. 2023. №3. С.59-67.

55. Талах Т.А. Сучасні підходи та методики економічного аналізу підприємства. *Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством*: матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 24 травня 2025р.) / відп. ред. О.А. Нужна. Вип. 17. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2025. 566 с. С. 488-490. URL: https://drive.google.com/file/d/1Uip8C2YKehX0b_Qc4YNhFw3_p-J95pHH/view (дата звернення: 10.11.2025).